

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİMDALI

KUR'AN KURSU ÖĞRENCİLERİNDE DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

(ISPARTA ÖRNEĞİ)
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Habil ŞENTÜRK

HAZIRLAYAN
Ayhan ERGÜN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	
TABLolar LİSTESİ.....	
KISALTMALAR.....	
ÖNSÖZ	1
GİRİŞ	2
A. PSİKOLOJİ VE DİN İLİŞKİSİ	2
B. KONUYLA İLGİLİ BAZI ARAŞTIRMALAR	4
C. TEMEL KAVRAMLAR.....	6
1. Din	6
2. Din Duygusu	7
3. Tutum.....	8
4. Dini Tutum.....	8
a- Olumlu Dini Tutum	8
b- Olumsuz Dini Tutum	8
D. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	9
E. ARAŞTIRMANIN METODU	9
1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	10
2. Anketin Uygulanması	11
3. Verilerin Toplanması	11
4. Verilerin Analizi	12
F. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE HİPOTEZLERİ	12
G. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	13

I. BÖLÜM

DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

A. DİNİ TUTUM ÖĞELERİ.....	15
1. Bilişsel (Zihinsel) Ögesi	14
2. Duygusal Ögesi	14
3. Davranış Öneğilimi Ögesi.....	14
B. DİNİ TUTUMUN OLUŞMASI VE GELİŞMESİ.....	16
1. Sosyal Çevre ve Kültür	17
2. İhtiyaçlar ve Güdüler	19

3. Kişilik Özellikleri.....	19
C. DİNİ TUTUMUN ÖZELLİKLERİ.....	20
1. Dini Tutumları Diğer İç Faktörlerden Ayıran Kriterler	20
2. Dini Tutumun Güç Derecesi	20
3. Dini Tutumun Karmaşıklığı	20
4. Dini Tutumların Diğer Tutumlarla İlişkisi ve Merkezi Tutum Olması	21
5. Dini Tutumun Öğeleri Arasında Tutarlılık	21
6. Dini Tutuma Hizmet Eden İhtiyaçların Kuvvet ve Sayısı	21
D. DİNİ TUTUMUN DEĞİŞMESİ.....	21
1. Davranışçı Öğrenme Teorilerine Göre Dini Tutum Değişimi	22
2. Çatışma Görüşüne Göre Dini Tutum Değişimi.....	22
3. Fonksiyonellik Görüşüne Göre Dini Tutum Değişimi.....	23
4. Bilişsel Tutarlılık Teorisine Göre Dini Tutum Değişimi.....	23

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI

A. ÖRNEKLEM GRUBU İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI	25
1. Yaş Durumu	25
2. Cinsiyet Durumu	25
3. Yaş Değişkenine Göre Cinsiyet Durumu.....	26
4. Kur'an Kursuna Kimin Tesiri İle Gittiği.....	26
5. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Kimin Tesiri İle Gittiği	27
6. Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Görüp Görmediği	28
7. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursu Öncesinde Din Eğitimi Alma Durumu ...	28
B. ÖRNEKLEMİN GENEL DİNİ TUTUMLARI İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI	29
1. Çocuğun Kur'an Kursuna Gitmesi.....	29
2. Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukların Kur'an Kursuna Gitmesini İsteme Durumu	30
3. Kur'an Kursundan Sonra Gitmek İstedikleri Eğitim Kurumu	31
4. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursundan Sonra Gitmek İstedikleri Eğitim Kurumu	31
5. Hafızlık Konusundaki Tutumları	32

6. Cinsiyet Değişkenine Göre Hafızlık Konusundaki Tutumları.....	33
C. DİNİ DAVRANIŞLAR İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI.....	33
1. Namaz Kılma Durumu	33
2. Cinsiyet Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu.....	34
3. Yaş Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu.....	35
4. Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu	36
5. Ramazan Orucu.....	37
6. Yaş Değişkenine Göre Ramazan Orucu Tutma Durumu.....	37
7. Cinsiyet Değişkenine Göre Ramazan Orucu Tutma Durumu.....	38
8. Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Ramazan Orucu Tutma Durumu.....	39
9. Dini Yayınları Okuma.....	40
10. Yaş Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma Durumu	40
11. Cinsiyet Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma Durumu	41
12. Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma Durumu	42
13. Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu.....	42
14. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu	43
15. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu	44
16. Kur'an Kursunda Öğretilenlerin Pratik Hayatta Uygulanması.....	44
17. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursunda Öğretilenlerin Pratik Hayatta Uygulanması	45
18. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursunda Öğretilenlerin Pratik Hayatta Uygulanması	46
D. KUR'AN KURSLARINDAKİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI	46
1. Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı	46
2. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı	47
3. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı.....	48

4. İlk Gün İle Şu Andaki Duygular	48
5. Cinsiyet Değişkenine Göre İlk Gün İle Şu Andaki Duygular.....	49
6. Kur'an Kursuna Devam Etmekten Memnun Olma Durumu	50
7. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Devam Etmekten Memnun Olma Durumu	51
8. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Devam Etmekten Memnun Olma Durumu	52
9. Kur'an Kursuna Kimin Tesiriyle Geldiniz? Değişkenine Göre Devam Etmekten Memnun musunuz?	53
10. Kur'an Kursundan Memnun Olmama Sebepleri.....	54
11. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursundan Memnun Olmama Sebepleri	55
12. Kur'an Kursunun Memnun Olmadığınız Yönlerinin Önem Sırası	56
13. Kur'an Kursundaki Sosyal ve Sportif Faaliyetler	56
14. Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı	57
15. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı	58
16. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı	59
17. Kur'an Kursu Eğitiminin Faydasına İnanıyorum Değişkenine Göre Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı	60
E. KUR'AN KURSLARINDAKİ ÖĞRETMENLER İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI	61
1. Öğretmenlerden Memnun Olma Durumu	61
2. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerden Memnun Olma Durumu.....	61
3. Öğrencilerin Öğretmenlerden Memnun Olmadıkları Yönler.....	62
4. Kur'an Kurslarındaki Öğretmenlerin Öğrencilere Davranışları	62
5. Kur'an Kurslarındaki Öğretmenlerin Bilgi Yönü	63
6. Öğrencilerin Dini Yayınları Okuma Değişkenine Göre Kur'an Kursundaki Öğretmenlerin Bilgi Yönü	64
7. Öğrencilerin Öğretmenlerine Sıkıntılarını Açabilme Durumu	65
8. Öğrencilerin Öğretmenlerine Sıkıntılarını Açamamalarının Nedenleri.....	65
9. Öğrencilerin Öğretmenlerinden Memnun Olma Değişkenine Göre Sıkıntı ve Problemlerini Açabilme Durumu.....	66

10. Kur'an Kurslarındaki Arkadaşlık İlişkileri	67
11. Öğrencilerin Kur'an Kursuna Devam Etme Memnuniyeti Değişkenine Göre Arkadaşlık İlişkileri Durumu	67
12. Öğrencilerin Çevrelerindeki İnsanlarla Olan İlişkileri	68
13. Çevrelerindeki İnsanların Öğrencilere Karşı Tepkileri.....	69
14. Öğrencilerin Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme Durumu	69
15. Öğrencilerin Dini Yayınları Okuma Değişkenine Göre Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme Durumu	70
16. Öğrencilerin Dini Konuları Bilme Değişkenine Göre Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme Durumu	71
17. Öğrencilerin Anket Hakkında Düşünceleri.....	72
SONUÇ	73
KAYNAKLAR	75
EK-1 ANKET FORMU	78
EK-2 İZİN BELGELERİ	82

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 1999-2000 Öğretim Yılında Isparta İli Müftülüğüne Bağlı Merkez Kur'an Kurslarındaki Yatılı Öğrenci Sayıları.....	10
Tablo 2: Yaş Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	25
Tablo 3: Cinsiyet Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	25
Tablo 4: Yaş Değişkenine Göre Cinsiyet Durumu İle İlgili Demografik Özellikler.....	26
Tablo 5: Kur'an Kursuna Kimin Tesiri İle Gittiği Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	26
Tablo 6:Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Kimin Tesiri İle Gittiği Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	27
Tablo 7: Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Görüp Görmediği İle İlgili Demografik Özellikler	28
Tablo 8: Cinsiyet Değişkenine Göre Kuran Kursu Öncesinde Din Eğitimi Alma Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	28
Tablo 9: Çocuğunun Kur'an Kursuna Gitmesi Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler	29
Tablo 10: Cinsiyet Değişkenine Göre Çocuğunun Kur'an Kursuna Gitmesini İsteme Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	30
Tablo 11: Kur'an Kursundan Sonra Hangi Eğitim Kurumuna Gideceği İle İlgili Demografik Özellikler	31
Tablo 12: Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursundan Sonra Hangi Eğitim Kurumuna Gideceği İle İlgili Demografik Özellikler	31
Tablo 13: Hafızlık Konusundaki Tutumları İle İlgili Demografik Özellikler	32
Tablo 14: Cinsiyet Değişkenine Göre Hafızlık Konusundaki Düşünceleri İle İlgili Demografik Özellikler	33
Tablo 15: Namaz Kılma Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	33
Tablo 16: Cinsiyet Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	34
Tablo 17: Yaş Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	35
Tablo 18: Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu İle İlgili Demografik Özellikler.....	36
Tablo 19: Ramazan Orucunu Tutma İle İlgili Demografik Özellikler	37

Tablo 20: Yaş Değişkenine Göre Ramazan Orucunu Tutma İle İlgili Demografik Özellikler	37
Tablo 21: Cinsiyet Değişkenine Göre Ramazan Orucunu Tutma İle İlgili Demografik Özellikler	38
Tablo 22: Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Ramazan Orucu Tutma İle İlgili Demografik Özellikler.....	39
Tablo 23: Dini Yayınları Okuma İle İlgili Demografik Özellikler.....	40
Tablo 24: Yaş Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma İle İlgili Demografik Özellikler	40
Tablo 25: Cinsiyet Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma İle İlgili Demografik Özellikler	41
Tablo 26: Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma İle İlgili Demografik Özellikler	42
Tablo 27: Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	42
Tablo 28: Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu İle İlgili Demografik Özellikler.....	43
Tablo 29: Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu İle İlgili Demografik Özellikler.....	44
Tablo 30: Kur'an Kursunda Öğrendiklerini Pratik Hayatta Uygulama İle İlgili Demografik Özellikler	44
Tablo 31: Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursunda Öğrendiklerini Pratik Hayatta Uygulanma İle İlgili Demografik Özellikler	45
Tablo 32: Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursunda Öğrendiklerini Pratik Hayatta Uygulanma İle İlgili Demografik Özellikler	46
Tablo 33: Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler	46
Tablo 34: Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler	47
Tablo 35: Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler	48
Tablo 36: Kur'an Kursuna Geldikleri İlk Gün İle Şu Andaki Duyguları İle İlgili Demografik Özellikler	48

Tablo 37: Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Geldikleri İlk Gün İle Şu Andaki Duyguları İle İlgili Demografik Özellikler.....	49
Tablo 38: Kur'an Kursuna Devam Etmekten Memnun Olma Düşüncesi ile İlgili Demografik Özellikler.....	50
Tablo 39: Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Devam Etmekten Memnun Olma Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler.....	51
Tablo 40: Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Devam Etmekten Memnun Olma Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler.....	52
Tablo 41: Kur'an Kursuna Kimin Tesiri İle Geldiniz? Değişkenine Göre Devam Etmekten Memnun musunuz? Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler.....	53
Tablo 42: Kur'an Kurslarından Memnun Olmama Sebepleri İle İlgili Demografik Özellikler.....	54
Tablo 43: Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kurslarından Memnun Olmama Sebepleri İle İlgili Demografik Özellikler.....	55
Tablo 44: Kur'an Kursunun Memnun Olmadığınız Yönlerinin Önem Sırası Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler.....	56
Tablo 45: Kur'an Kurslarındaki Sosyal ve Sportif Faaliyetler İle İlgili Demografik Özellikler.....	56
Tablo 46: Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı Düşüncesi ile Demografik Özellikler.....	57
Tablo 47: Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler.....	58
Tablo 48: Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler.....	59
Tablo 49: Kur'an Kursu Eğitimin Faydasına İnanıyorum Değişkenine Göre Kur'an Kursunun Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler.....	60
Tablo 50: Öğretmenlerden Memnun Olma Durumu İle İlgili Demografik Özellikler.....	61
Tablo 51: Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerden Memnun Olma Durumu İle İlgili Demografik Özellikler.....	61
Tablo 52: Öğretmenlerden Memnun Olunmadıkları Yönler İle İlgili Demografik Özellikler.....	62

Tablo 53: Kur'an Kurslarındaki Öğretmenlerin Öğrencilere Davranışları İle İlgili Demografik Özellikler	62
Tablo 54: Kur'an Kursundaki Öğretmenlerin Bilgi Yönü İle İlgili Demografik Özellikler	63
Tablo 55: Öğrencilerin Dini Yayınları Okuma Değişkenine Göre Kur'an Kursundaki Öğretmenlerin Bilgi Durumu Düşüncesi İle İlgili Demografik Özellikler.....	64
Tablo 56: Öğrencilerin Öğretmenlere Sıkıntılarını Açabilme Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	65
Tablo 57: Öğrencilerin Öğretmenlere Sıkıntılarını Açamamalarının Nedenleri İle İlgili Demografik Özellikler	65
Tablo 58: Öğrencilerin Öğretmenlerden Memnun Olma Değişkenine Göre Sıkıntı ve Problemlerini Açabilme Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	66
Tablo 59: Kur'an Kurslarındaki Arkadaş İlişkileri İle İlgili Demografik Özellikler	67
Tablo 60: Kur'an Kursuna Devam Etme Memnuniyeti Değişkenine Göre Arkadaş İlişkileri İle İlgili Demografik Özellikler	67
Tablo 61: Öğrencilerin Çevrelerindeki İnsanlarla İlişkileri İle İlgili Demografik Özellikler	68
Tablo 62: Çevrelerindeki İnsanların Tepkileri İle İlgili Demografik Özellikler	69
Tablo 63: Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme İle İlgili Demografik Özellikler	69
Tablo 64: Dini Yayınları Okuma Değişkenine Göre Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	70
Tablo 65: Dini Konuları Bilme Değişkenine Göre Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme Durumu İle İlgili Demografik Özellikler	71
Tablo 66: Öğrencilerin Anket Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri	72

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
A.Ü.İ.F.D.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Çev.	: Çeviren
D.İ.B.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
İst.	: İstanbul
M.Ü.İ.F.V.	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar Arası
Ts.	: Tarihsiz
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
Trc.	: Tercüme
vb.	: Ve Benzeri
Yay.	: Yayınları

ÖNSÖZ

İnsanoğlu varolduğu günden bu yana gerçek huzuru din sayesinde elde etmiş ve ancak, din sayesinde mutlu olabilmıştır. Zira, ahlak ve faziletin kaynağı vicdandır. Vicdana hükmedecek yegane unsur da Allah'la irtibattan ibaret olan dindir. Din, insanın tutum ve davranışlarına yön verir. İnsan ne kadar dindar ise, bu onun tutum ve davranışlarına da o kadar yansır.

İnsanın dini bilgileri arttıkça, dinle ilgili tutum ve davranışları da değişir ve gelişir. Dinle ilgili tutumlarımız küçük yaşlardan başlayarak çok ileri yaşlara kadar değişmeye ve gelişmeye, neticede netlik kazanmaya devam eder. Kişinin dini tutum ve davranışlarını belirlemesine etki eden bir çok etken vardır. Çünkü, insan yaşadığı müddetçe bir çok kişi, obje ve olaylarla karşılaşmaktadır. Bu etkenler de o kişinin dini tutum ve davranışlarına yön verdiği gibi, şekillenmesine de yardımcı olurlar.

Yapılan bu araştırmanın konusu “Kur'an Kursu Öğrencilerinde Dini Tutum ve Davranışlar"dır. Kur'an Kursu öğrencilerinin düşüncelerini alarak onların din konusundaki tutum ve davranışlarını belirlemeye çalıştık.

Araştırmanın giriş kısmında konunun önemi ve gerekliliği, sağlayacağı faydalar açıklanarak, konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalara değinilmiş, araştırmanın amacı, metodu, hipotezleri ve sınırları hakkında bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde “Dini Tutum ve Davranış” kavramlarına açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde de Kur'an Kursu öğrencilerinin cevapları ışığında dini tutum ve davranışlarla ilgili bulgular incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Bu araştırmayı yaparken başta her türlü yardım ve rehberliğini esirgemeyen, çalışmamın her aşamasında görüşlerine müracaat ettiğim Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. Habil ŞENTÜRK'e, araştırmam sırasında görüşlerine müracaat ettiğim Yrd. Doç. Dr. Hüseyin CERTEL hocama, çalışmamda teşvik ve yardımlarını esirgemeyen eşime, anket sorularını cevaplayan ve bana çalışmamda kolaylık sağlayan Kur'an Kursu öğrencisi ve öğretmenlerine teşekkür ederim

Ayhan ERGÜN
ISPARTA-2002

GİRİŞ

A. PSİKOLOJİ VE DİN İLİŞKİSİ

Psikoloji, 19. Yüzyılın sonlarına doğru bir bilim dalı olarak ortaya çıkmış ve gelişmeye başlamıştır. Önceleri bütün ilimlerin üstünde olan ve bilimlerce açıklanamayan olaylar üzerinde kuramlar oluşturan felsefenin etkisi altındadır.¹

Psikolojinin konusu varlıkların duyuş, düşünüş ve davranışlarıdır. Amacı da bu duyuş, düşünüş ve davranışların bağlı bulunduğu kanunları bulmaktır.² Psikoloji, bugün hayatın her alanında kendini hissettiren bir bilim dalıdır; reklamlardan, zayıflama rejimlerine, personel seçiminden, iş veriminin artırılmasına ve modern yönetim ilkelerinin işletmelerde uygulanmasına kadar geniş bir alana yayılmıştır. Bireyin psikoloji biliminin temel kavramlarını bilmesinin hem kendisine ve hem de içinde yaşadığı topluma getireceği yararları iki temel grupta toplayabiliriz. 1. Kendi davranışlarını daha iyi anlama. 2. Toplum olarak daha sağlıklı ve demokratik bir düzen oluşturmaya olan katkıları³.

Değişik bakış açılarına göre dinin pek çok tanımı yapılmıştır. İlahiyatçılar, filozoflar ve sosyal bilimciler tarafından yapılan bu değişik tanımların üzerinde şimdiye kadar bir görüş birliğine varılmış değildir. Dinin çok yönlü ve karmaşık bir yapı olması, onun tam bir tanımını yapmayı zorlaştırmaktadır.⁴

“Antropolog Geertz, dinin sosyal ve subjektif kutuplarını göz önünde bulundurarak şöyle bir tanım yapmaktadır. “Din, varoluş konusunda genel mahiyette kavramlar dile getiren ve insanlarda güçlü, derin ve kalıcı motivasyonlar ve ruhi eğilimler uyandıracak tarzda etkide bulunan bir semboller sistemidir.” Bu tanımın önemi, sosyolog ve psikologların hesaba katmak zorunda oldukları dinin statüsünü açıkça ifade etmiş olmasındadır. Yazarın “genel mahiyette kavramlar” ifadesinden biz kendi hesabımıza “tabiatüstü varlık (ya da varlıklar) la kurulan ilişki”yi dile getiren kavramları anlayabiliriz. Nitekim, insanüstü, tabiatüstü varlıklara inanç dinde merkezi bir öneme sahiptir. Dini, kültürel temelli diğer kurumlardan ayıran ve kendine has özellik kazandıran da onun bu özelliğidir. “Sembol” kelimesi, ayırıcı özelliklerin geniş

¹ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, İnkılap Yay., İst., 1994, s. 2-5

² F. Baymur, a.g.e., s. 1

³ Doğan Cüceloğlu, İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi, İst., 1994, s. 24

⁴ Hayati Hökelekli, Din Psikolojisi, T.D.V. Yay., Ankara, 1996, s. 69

anlatımını içine alır. Bunlar söz ve ifadeler, ibadet ve ayin, eşya ve yapılar, dinin mensubu bulunan ve onu görünür kılan temsil edici şahıslardır. Dini meydana getiren semboller, sistem oluştururlar. Mesela, bir ibadetin ancak ibadetler bütünü içerisinde bir anlamı vardır ve ibadetlerin mahiyeti, dini öğretinin dünya ve âhîret konusunda bildirdiği şeyle ilişki kurularak anlam kazanır.”⁵

İnsanın yaratılışından bugüne kadar her zaman ve her yerde kendisinden yüce, kudretli ve ulu bir varlığa sığınmak ve ondan yardım dilemek ihtiyacını hissetmesi, onda din duygusunun yaratılıştan (fitri) olduğunu gösterir. İlim de bunu kabul etmek mecburiyetindedir.⁶ “Din duygusu, din kültürüne bağlı olarak sadece insanda meydana gelen duygu sentezlerinden biridir.”⁷

“Herhangi bir tesir karşısında duygulanmak ve duyarlık göstermek insanda doğuştan (fitri) getirdiği bir istidat ve kabiliyet ise; din duygusu da dini konular karşısında bir insanın duygulanması ve etkilenmesi olup fitrîdir”.⁸

“Din psikolojisi, dini hayatı sebep-sonuç ilişkileri içinde bir bütün halinde inceleyen bir psikoloji dalıdır. Diğer bir ifade ile dini davranışın temellerine inerek iç yaşayışlar ve dış tezahürler olarak bir bütün içinde ele alıp inceleyen bir davranış ilmidir.”⁹

“Ferdin dine yönelmesi, onu içselleştirerek safha safha kişiliğine maletmesi ve bütün davranışlarında dinin etkisini yansıtması bakımından Din Psikolojisi, insan kişiliğinin bütün yönlerini içine alan bir araştırma alanıdır. Buna göre; dini eğilim ve kabiliyet, dini ilgi ve istekler, dini duygu ve tecrübeler, dini inanç ve tutumlar, dua ve ibadetler, tevbe ve hidâyet, dinden kopma ve inançsızlık, mistik ve tasavvufi yaşayışlar... Din Psikolojisinin başlıca konularını oluştururlar.”¹⁰

Dinin bir objektif, yani bütün duyguların üstüne çıkan, bireyi aşan ve onun dışında kalan tarafı, bir de subjektif, kişinin içinde yaşadığı ve duyduğu din olmak üzere

---

⁵ H. Hökelekli, a.g.e., s. 70

⁶ A.Cressy Morrison, İnsan Kainat ve Ötesi, Trc. Bekir Topaloğlu, İst., 1980, s. 127

⁷ Neda Armaner, Din Psikolojisine Giriş-I, Ankara, 1980, s. 114

⁸ Osman Pazarlı, Din Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İst. 1968, s. 79

⁹ Hâbil Şentürk, Din Psikolojisi, Esra Yay., İst., 1997, s. 59

¹⁰ H. Hökelekli, a.g.e., s. 7; Hüseyin Certel, İman ve Ahlakta Kemâlin Yolu, Hamle Yay., 1993, İst., s. 112

iki yönü vardır,¹¹ din psikolojisini ilgilendiren kısım dinin subjektif yönüdür.

İşte Din Psikolojisi, insanın dini hayatıyla ilgili objektif ve subjektif yönlerini araştırırken dış gözlem, iç gözlem, anket metodu, deney metodu, genetik metod, karşılaştırma metodu, istatistik metodu gibi psikoloji ilminin araştırma yöntemlerini kullanır.¹²

Dini bakımdan eğitimin gayesi, çocuğu ve genci yavaş yavaş dindar, ahlaklı, dünyevi ve uhrevi hayata hazırlanan bir insan haline getirmesidir. Şüphesiz dini inancın gelişebilmesi, duyulur ve yaşanır hale gelebilmesi için din eğitiminin üzerinde ısrarla durulması gerekir.¹³

Ülkemizde Milli Eğitime bağlı okullarda ilkokul 4. Sınıftan itibaren din dersleri verilmektedir. Ortaokul ve liselerde haftada bir saat din dersi verilmektedir. İmam Hatip liselerinde bu saat meslek derslerinden dolayı biraz daha artmaktadır. Ancak, bu derslerin yeterli olup olmadığı tartışma konusudur. Üniversite seviyesinde İlahiyat Fakülteleri bu boşluğu doldurmaktadırlar. Bunların dışında Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı resmi Kur'an Kurslarında Kur'anı Kerim öğrenme, hafızlık ve çeşitli dini bilgilerin verildiği bilinmektedir.

B. KONUYLA İLGİLİ BAZI ARAŞTIRMALAR

Din Psikolojisi alanında yapılan araştırmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu araştırmalardan bazıları hakkında bilgi vermeyi uygun görüyoruz.

Veysel Uysal, Marmara Üniversitesinin üç ayrı fakültesinde (İlahiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu) 306 kişi üzerinde yaptığı araştırmasında, dini tutum ve davranışlara etki eden faktörleri araştırmıştır. Araştırmaya katılanların 189'u öğrenci, 117'si araştırma görevlisidir. Araştırma sonuçlarına göre;

---

¹¹ Kerim Yavuz, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi, D.İ.B.Yay., Ankara, 1987, s. 37

¹² H. Şentürk, Din Psikolojisi, ss. 65-68

¹³ Kerim Yavuz, "Din Psikolojisinin Işığı Altında Din Eğitiminin Değerlendirilmesi ve Metodik Bazı Teklifler" Makale, Atatürk'in 100. Doğum Yılında Türkiye'de I. Din Eğitimi Semineri, İlahiyat Vakfı Yay., Ankara, 1981, s. 184-185

dindarlık algıları ile dini tutumlar arasında paralellik ve tutarlılık olduğu, ibadetlerin dini tutumları olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.¹⁴

Yurdagül Konuk, 5-6 yaşlarındaki 44 anaokulu öğrencisi üzerinde “Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi” ni incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre bu yaştaki çocukların dini duygularının daha çok çevrelerinden öğrenmiş oldukları sözlü iletişimle geliştiği, bu gelişmede de en etkili faktörün duygusal bakımdan anne olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yüzden annelerin dini prensiplerin aktarımında, ileriki yılları etkileyeceğinden çok dikkatli ve tutarlı olmaları gerekmektedir.¹⁵

Münir Koştaş, 723 üniversite öğrencisi (Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi) üzerinde yapmış olduğu araştırmasında üniversite öğrencilerinde dini yaşayışın inanç, ibadetler, dini tecrübe-duygu boyutu, dini ilgi ve etkileme ile ilgili yönlerini incelemiştir.¹⁶ Araştırma neticesinde, namaz ibadetinin çeşitli nedenlerden dolayı yaygın olarak yerine getirilmediği, oruç ibadetinin en fazla yerine getirilen ibadet olduğu, yine dua ile ilgili tutum ve davranışlara deneklerin bir çoğunun katıldığı, çoğunun dini bilgilerinin yeterli olduğunu söylemekte zorlandığı görülmüştür. Yine dini yaşayış, farklı boyutlarda ve farklı değişkenlere göre bir takım değişiklikler göstermesine rağmen, hala önemini korumakta; ferdi seviyede kimlik ve şahsiyeti şekillendirmede, etkin bir fonksiyon görmektedir.¹⁷

Mevlüt Kaya, Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı fakültelerden 566 öğrenci üzerinde bireylerin dini tutumunu olumlu olumsuz yönde etkileyen çevre faktörlerini incelemiştir. Araştırma bulgularında, cinsiyet, mezun olduğu lise, fakülte, anne-babanın öğrenim durumu, anne-babanın namaz kılma ve oruç tutma durumu, evdeki dini pratikler ve okunan dini yayınlar, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri, okul arkadaşları, yakın akrabalar, komşular, din görevlileri, dinlenen vaaz ve hutbeler, Kur'an Kursları, kitle iletişim araçları ve doğal olaylar ile üniversite öğrencilerinin dini tutumları arasında önemli bir ilişki görülmüştür. Sayılan bu çevre faktörlerinin dini tutum üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin hayatının çoğunluğunu

---

¹⁴ Veysel Uysal, Din Psikolojisi Açısından Dini Tutum ve Davranış ve Şahsiyet Özellikleri, M.Ü.İ. V. Yay., İst., 1996, ss. 37-138

¹⁵ Yurdagül Konuk, Okul Öncesi Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi, T.D.V.Yay., Ankara, 1994, ss. 27-99

¹⁶ Münir Koştaş, Üniversite Öğrencilerinde Dine Bakış, T.D.V. Yay., Ankara, 1995, ss. 19-20

¹⁷ M. Koştaş, a.g.e., ss.109-112

geçirdiği yerleşim yeri, ailenin gelir düzeyi, din eğitimcileri dışındaki öğretmenler, mahalle arkadaşları ile dini tutum düzeyleri arasında önemli bir ilişki görülmemiştir.¹⁸

M. Faruk Bayraktar, 245 Kur'an Kursu öğrencisi ve 106 Kurs öğreticisi üzerinde yaptığı araştırmasında, Kur'an Kursu öğrencilerinin Kurslarla ilgili duygu ve düşünceleri ile Kur'an Kursu öğreticilerinin problemleri, beklentileri ve durumlarını incelemiştir.¹⁹

Ayrıca, kısaca tanıtmaya çalıştığımız bu araştırmaların dışında; Hayati Hökelekli, Bursa İmam Hatip Lisesinden 129 ve genel liselerden 391 öğrenci arasındaki dini davranışlardaki farklılıkları, Mehmet Bayyigit, Selçuk Üniversitesinde 1566 öğrencinin dini inanç, tutum ve davranışlarını, Hüseyin Peker, Ordu ve Giresun cezaevlerindeki 407 tutuklunun dini davranışlarını, Öznur Özdoğan, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesindeki 383 öğrenci üzerinde dini yaşantı ve din anlayışını incelediği araştırmalar mevcuttur.²⁰

C. TEMEL KAVRAMLAR

1 . Din

Din, insanoğlunun varolduğu her yerde, her devirde kendisinden hep söz ettirmiştir. Fakat din, insanlık tarihi boyunca farklı şekillerde ortaya çıktığı için, tam bir tanımı yapılamamıştır. Çünkü din, farklı toplumlarda, farklı çağrışımları akla getirir. Bu açıdan düşündüğümüzde dinin gerçek anlamı, herkesin günlük hayatının bir parçasını oluşturduğu bir çevrede daha iyi anlaşılabilir.

Dinin kelime anlamı, Latince de “Religio” kelimesi ile ifade edilmektedir. “Religio” kelimesi, Allah’a karşı saygı ile karışık bir bağlılık duygusunu ifade etmektedir. Arapçada ise, “hüküm”, “örf ve adet”, ve “dâenâ” kelimelerinde din manaları vardır. Din kelimesi, yol, hüküm, ceza, kaza, hesap, adet, saltanat, itaat, siyaset, millet, şeriat, din edinmek, itikat ve ibadet etmek manalarına gelmektedir. Görüldüğü gibi kelime olarak din, insanın takip ettiği yol, bir şeye bağlanma ve ibadet etme, korku ile karışık saygı ve sevgi gibi manalara gelmektedir. Psikolojiye göre din,

¹⁸ Mevlüt Kaya, Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum, Etüt Yayınları, Samsun, 1998, ss. 247-248.

¹⁹ M. Faruk Bayraktar, Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma, M.Ü.İ.F.V. Yay., İst. 1992

²⁰ Mevlüt Kaya, a.g.e., ss. 36-42

bir üst benlik olayı olup, ferdin egoist isteklerini frenleyerek onu cemiyete bağlayan bir müessesedir.²¹ Antoine Vergote de, Din Psikolojisinin spesifik objesini destekleyen din fikrini desteklemekte ve din, tabiatüstü bir varlık (ya da varlıklar)ile ilişkili olan birtakım işaretlerin, davranışların, duyguların, ve dilin bütünüdür, tarifini yapmaktadır.²²

İslamiyet'e göre ise, bir tek hak din vardır ki, o da tevhid dini olan İslam'dır. Batılıların dediğinin aksine din, çevre şartlarının ve kültürün zorlamasıyla ortaya çıkan bir inanç değildir. Bilakis din çevre şartlarını ve kültürün diğer unsurlarını değiştiren onları bir mana etrafında bütünleşmeye sevk eden temel bir unsurdur, görüşünü benimsemektedir.²³

2. Din Duygusu

Din duygusu ve dini düşünce kavramları Din Psikolojisinin inceleme alanına girmektedir. Din duygusu, dini tecrübe veya yaşantı esnasında hissedilen duyguları ve idrakleri ifade eden genel bir kavramdır. Buna göre dini konuların insanlarda uyandırabileceği ortak heyecanlara “din duygusu” diyebiliriz. Dini duygunun daha iyi anlaşılabilmesi için, diğer duygulardan ayırt edilmesi gerekir. Duygu, içinde haz ve elem unsuru bulunan her türlü ruhi hadisedir. “Duygular, zihin hayatından çok önce başlar ve insanın esas varlığına bağlı ruhsal hallerdir.” Din duygusu da bir insanın dini konular karşısında duygulanması ve duyarlılığıdır. Dini duygunun bir takım özellikleri vardır. İnsanın duygulanma istidadı doğuştan olduğu için, din duygusu da doğuştan bu özelliğe sahiptir. Dini duygular açık ve seçik görünmez. Çünkü, son derece değişken ve renklidirler. Her şahsa göre türlü şiddet ve nitelikte görünürler. İnanan bir insanın dini duyguları, onun Allah ile kurduğu duygu ilişkisinin şekilleridir. Din duygusu, ilahi bir obje ile belirlenmiştir. İnsanı sürekli olarak ilahi aleme yöneltir ve yükselme çabası içine sokar.²⁴

Din duygusu, dini tecrübe alanında hissedilen duygu ve algıların genel adıdır, demiştik. Bundan dolayı, bir dinin takipçileri tarafından tecrübe edilmemiş duygu ve heyecanların mevcut olmadığı ileri sürülmektedir. Dünyanın birçok dinlerinde duygu ve heyecanların kendilerine mahsus şartlarda kuşatılmış ve uygulanmış oldukları

²¹ Kamil Kaya, Sosyolojik Açından Türkiye’de Din-Devlet İlişkileri ve D.İ.B., Emre Matbaası, Isparta, 1997, ss. 23-26

²² Antoine Vergote, Din İnanç ve İnaçsızlık, Çev. Veysel Uysal, M.Ü.İ.F.V. Yay.,İst., 1999, s. 15

²³ K. Kaya, a.g.e.,ss. 29-30

²⁴ V.Uysal, a.g.e., ss. 20-25

görülmektedir. “Buna göre; dini korku, sevgi, hayranlık, bağlılık, dayanma, güvenme, sığınma, teslim olma, ümit, sabır, şükür, minnettarlık, saygı, hürmet ve tazim, hüzn, rıza, haya...gibi duygular dini tecrübe içerisinde yer alan önemli duygulardır.”²⁵

3. Tutum

“Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir.” Tutum üç öğeden meydana gelmektedir. Bunlar; zihni unsur, duygu unsuru ve davranış unsurudur. Zihni unsur denince, bir ferdin tutumuna konu teşkil eden obje ile ilgili bilgi ve inançları akla gelir. Duygu unsuru ise, ferdin o objeden hoşlanıp hoşlanmaması veya onu sevip sevmemesidir. Davranış unsuruna gelince o da, tutumla ilişkili olan her türlü davranış eğilimini içine alır. Netice itibariyle, tutumlar insanın duygu, düşünce ve davranışlarını birbiriyle uyumlu hale getirerek etki yapar.”²⁶

4. Dini Tutum

“Dini tutum, bir kişinin lehte veya aleyhte olsun, din ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını belirleme tarzıdır.”²⁷

Dini tutumla ilgili ikinci bölümde daha detaylı bilgiler verileceğinden, şimdilik bu kadarla yetiniyoruz.

a- Olumlu Dini Tutum

“Kişinin, dine ve din ile ilgili olan durumlara karşı olumlu duygu, düşünce ve davranış durumu içinde olma eğilimidir.”²⁸

b- Olumsuz Dini Tutum

“Kişinin, dine ve din ile ilgili olan durumlara karşı olumsuz duygu, düşünce ve davranış durumu içinde olma eğilimidir.”²⁹

---

²⁵ H. Hökelekli, a.g.e.,s. 138

²⁶ V. Uysal, a.g.e.,s. 29

²⁷ H. Peker, Din Psikolojisi, Samsun, 1993, s. 88

²⁸ M. Kaya, a.g.e., s. 35

²⁹ M. Kaya, a.g.e., s. 35

D. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Kur'an Kurslarındaki öğrencilerin dini tutum ve davranışlarını tespit etmek ve neticelerini Din Psikolojisi açısından değerlendirmektir.

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmaktadır.

1- Cinsiyete göre, erkek ve kız öğrencilerin dini tutum ve davranışları arasında önemli bir fark var mıdır?

2- Yaş gruplarına göre, öğrencilerin dini tutum ve davranışları arasında önemli bir fark var mıdır?

3- Kur'an Kursuna kimin etkisiyle gittiğine göre öğrencilerin dini tutum ve davranışları arasında önemli bir fark var mıdır?

4- Kur'an Kursunda alınan din eğitiminin niteliğine göre, öğrencilerin dini tutum ve davranışları arasında önemli bir fark var mıdır?

5- Kur'an Kursu'na devam etmekten memnun olup olmamaya göre, öğrencilerin dini tutum ve davranışları arasında önemli bir fark var mıdır?

6- Dini yayınları okumaya göre, öğrencilerin dini tutum ve davranışları arasında önemli bir fark var mıdır?

E. ARAŞTIRMANIN METODU

Bu tür çalışmalarda konunun tespiti kadar, konunun araştırılmasında uygulanacak metodun (metodolojinin) isabetli seçilmesi, araştırmanın başarılı olması açısından son derece önemlidir. Din Psikolojisi ve Din Sosyolojisi alanındaki bu tür çalışmalar için, Batı da ve Amerika'da yeni metodolojiler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle Amerika'da T.F. Hault, J. Milton Yinger ve G.Y. Lenski Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet olmak üzere üç büyük monoteist dindeki dindarlığın kendisini ortaya koyduğu ortak özellikleri tespit ederek, dini yaşayışın temel boyutları olarak kabul edilebilecek olan genel sahaları beş kategoride ele almaktadırlar.

a- Dini inanç (ideoloji ve doktrin) boyutu

b- İbadet boyutu

c- Dini Tecrübe (Duygu) Boyutu

d- Dini Bilgi Boyutu

e- Dinin Etkileme (Netice) Boyutu'dur.³⁰

Ülkemizde de daha ziyade Din Psikolojisi bilim dalında yapılmış olan araştırmaların bazılarında, Glock'un geliştirmiş olduğu bu metodolojinin bazı yönleri uygulanmıştır. Bunlara örnek olarak şu araştırmalar verilebilir.

Neda Armaner'in, "İnanç ve Hareket Bütünlüğü Bakımından Din Terbiyesi", Erdoğan Fırat'ın, "Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı ve Din Duygusu", Kerim Yavuz'un, "Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi", Recep Yaparel'in, "Yirmi-Kırk Yaşları Arası Kişilerde Dini Hayat ile Psiko-Sosyal Uyum Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma" çalışmaları verilebilir.³¹

1- Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmamızın evreni Türkiye'deki Kur'an Kurslarıdır. Örneklem grubu Isparta İl Müftülüğüne bağlı Hayırlar Erkek Yatılı, Fatih Erkek Yatılı, Mekke Eğitim Erkek Yatılı ve Deregümü Kız Yatılı Kur'an Kurslarında 1999-2000 öğretim yılında kayıtlı bulunan öğrencilerdir.

Tablo 1: 1999-2000 Öğretim Yılında Isparta İl Müftülüğüne Bağlı Merkez Kur'an Kurslarındaki Yatılı Öğrenci Sayıları

KUR'AN KURSU ADI	ERKE K	%	KIZ	%	TOPL.	%
Hayırlar Erkek Yatılı	22	100	0	0.0	22	100
Fatih Erkek Yatılı	28	100	0	0.0	28	100
Mekke Eğitim Erkek Yatılı	48	100	0	0.0	48	100
Deregümü Kız Yatılı	0	0.0	34	100	34	100
TOPLAM	98	74.3	34	25.7	132	%100

Bu araştırmanın örneklemini 132 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin %25.7'si kız, %74.3'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

³⁰ M. Koştaş, a.g.e., ss. 11-13

³¹ M. Koştaş, a.g.e., ss. 14-15

Ayrıca hesaplamaya göre, öğrencilerin Kur'an Kurslarına göre dağılımı şöyledir. Hayırlar Erkek Yatılı %16.7 (22), Fatih Erkek Yatılı %21.3 (28), Mekke Eğitim Erkek Yatılı %36.3 (48) ve Deregümü kız %25.7 (34) olduğu ortaya çıkmıştır.

2. Anketin Uygulanması

“Anket, sosyal araştırmalarda, herhangi bir problemle ilgili olarak çeşitli kimselerin bilgi ve tecrübelerinden faydalanmak amacıyla yapılan yazılı araştırmalardır. Diğer bir tanımla anket, ferdin veya grubun kendi hakkında bilgi vermesi şeklindedir. Anket tekniği, sosyal illimler araştırmalarında laboratuvar niteliğinde olup, kolay ve maddi imkanları fazla zorlamadan bilgileri doğrudan doğruya toplamaya elverişli bir tekniktir. Ayrıca, anket sayesinde büyük gruplar üzerinde araştırma imkanı sağlanır.”³²

Kur'an Kursu öğrencilerinin dini tutum ve davranışlarını ölçmek için, bu konuda daha önce ülkemizde yapılan çalışmalardan istifade edilerek bir anket hazırlanmıştır. Ankette 28 soru mevcuttur. Anket soruları hazırlanmadan önce Fatih Erkek Yatılı ve Hayırlar Erkek Yatılı Kur'an Kurslarına gidilerek, öğretmenler ve öğrencilerle ön görüşme yapılmış, Kur'an Kursu ve öğrencilerle ilgili bilgiler alınmıştır.

Anketteki 1,2,3,5 ve 6'ncı sorular öğrencilerin demografik özelliklerini ölçmeye yönelik hazırlanmış sorulardır. Diğer sorulardan 7, 8, 9, 12 ve 13'üncü sorular öğrencilerin dini tutumlarının dini davranış boyutunu; 4, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 ve 28'nci sorular Kur'an Kurslarına karşı genel dini tutum, din-eğitim, din-sosyal ilişkiler gibi konularla ilgili dini tutum ve davranışları ölçmek için sorulmuştur.

Bazı sorular öğrencilerin duygu ve düşüncelerini daha açık bir şekilde ifade etmeleri için, açık uçlu olarak hazırlanmıştır. Anketin sonuna da deneklerin anket hakkındaki görüşlerini ifade etmeleri için bir soru konmuştur.

3- Verilerin Toplanması

Anket, 10-25 Mart tarihleri arasında Isparta İl Müftülüğüne bağlı merkez hayırlar Erkek Yatılı, Fatih Erkek Yatılı, Mekke Erkek Yatılı ve Deregümü Kız Yatılı

---

³² Burhan Baloğlu, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi, Der Yay., S. 203, İst., 1997, s. 73

Kur'an Kurslarına bizzat araştırmacı tarafından gidilerek uygulanmıştır.. Anket formları dağıtılmadan önce öğrenciler, öğreticileri veya belleticileri tarafından sınıflara toplanmış, ilk önce anket ile ilgili ön bilgi verilmiş, arkasından anket formları dağıtılmış ve öğrencilerden en uygun buldukları şıkları işaretlemeleri istenmiştir. Anket uygulaması sırasında öğrencilerin anket sorularını rahat bir şekilde cevaplamaları için, öğretici ve belleticilerin sınıftan çıkmaları istenmiş ve bu konuda herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Öğretici ve belleticiler anketin yapılmasında ellerinden gelen yardımı esirgememişlerdir.

4- Verilerin Analizi

“Bir problemin çözümlüne hizmet edebilecek her türlü ölçüm, değer, olgu ve bilgiye veri denir.Bunlar sözlü ya da yazılı ifadeler, şekiller, resimler, eşyalar, modeller, sayısal bilgiler, gözlemler ve her türlü varlıklar ya da semboller olabilir.Veriler, eldeki problemin çözümlü ve soruların cevaplandırılabilmesi için, gerekli kanıtlardır. Bunlar da aranacak en önemli özelliklerden biride “duruma uygun” olmalarıdır.”³³

Öğrenciler tarafından doldurulan anket kağıtları, kodlama kağıtlarına kodlanmıştır. Bu bilgiler daha sonra SPSS adı verilen bilgisayar programına, bizzat araştırmacı tarafında geçirilmiştir. Daha sonra elde edilen sonuçlar, SPSS programının analiz özelliğine göre yorumlanmıştır. Bu bilgilerin yorumlanması esnasında değişkenler arasında çapraz tablolama,varyans analizi istatistik teknikleri kullanılmıştır.

F- ARAşTIRMANIN VARSAYIMLARI VE HİPOTEZLERİ

Araştırma konusundaki varsayımlar şu şekilde tespit edilmiştir,

- 1- Seçilen örneklem evreni temsil etmektedir.
- 2- Hazırlanan anket soruları araştırmanın amacına uygun ve elverişlidir.
- 3- Öğrencilerin dini tutumları Kur'an Kursunda verilen eğitimin kalitesine, öğretici ve belleticilerin göstermiş oldukları örnek davranışlara ve öğrencilerle ilgilenme tutumlarına göre olumlu yönde gelişme gösterir.

---

³³ Saim Kaptan, Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri, Rehber Yayınevi, Ankara, Ts., s. 125

Araştırmanın hipotezleri de şunlardır.

1- 17-18 yaş grubundaki öğrencilerin, 13-14, 15-16 yaş grubundaki öğrencilere göre dini tutum ve davranışları daha olumludur.

2- Öğrencilerin çoğunun Kur'an Kursuna geldikten sonra dini tutum ve davranışları olumlu yönde değişmiştir.

3- Kur'an Kursuna devam etmekten memnun olduğunu söyleyen öğrencilerin dini tutum ve davranışları, memnun olmayanlara göre daha olumludur.

G- ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

1- Araştırma, Isparta İl Müftülüğüne bağlı merkez Hayırlar Erkek Yatılı, Fatih Erkek Yatılı, Mekke Eğitim Erkek Yatılı ve Deregümü Kız Yatılı Kur'an Kurslarında yapıldığından, araştırmanın alanı Isparta İl Müftülüğüne bağlı merkez erkek ve kız Kur'an Kursları ile sınırlıdır.

2- Araştırmanın verileri, 1999-2000 öğretim yılının 10.03.2000 ile 25.03.2000 tarihleri arasında toplandığından, araştırma verileri ve sonuçları bu zaman dilimi ile sınırlıdır.

3- Elde edilen veriler, tüm Kur'an Kurslarını kapsamaktadır.

4-Sosyal bilimlerle ilgili çalışmalarda, insan merkez alınarak araştırma yapıldığından dolayı, meydana gelen sınırlılıklar bu çalışma için de geçerlidir.

5- Kullanılan istatistik yöntemin sınırlılıkları bu çalışma için de geçerlidir.

I. BÖLÜM

DİNİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Tutumun birçok psikolog ve sosyolog tarafından tanımı yapılmıştır. Bunların hepsini burada veremeyeceğimizden dolayı, en kapsamlı sayılabilecek bir kaç tanesini vermekle yetineceğiz.

“Tutum, bireye atfedilen ve onun psikolojik bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir.”³⁴ Tutum, bireyin belli durum ve nesnelere karşı tepkileri üzerine yönetici ve dinamik etki yapan ve geçirilen yaşantılarla düzenlenen duygusal ve zihinsel eğilimlerdir. Geçirilen yaşantılara göre meydana gelen, nispeten devamlı ve kalıcı bir eğilim olan tutum, bir kişiye, gruba, nesne ve durumlara karşı gösterilen, öğrenilmiş bir özelliktir.³⁵ Sonuç olarak tutum, davranış değil davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir.³⁶

Tutum, insanın herhangi bir konu, durum veya sosyal aksiyonla ilgili bilgi, inanç, duygu ve davranışlarını düzenli bir şekilde belirleme tarzı veya eğilimi olduğuna göre, bir kişinin her konuda olduğu gibi dini konularda da birtakım tutumlar geliştirmesi kaçınılmaz bir olgudur. Dolayısıyla insanların din, dini inanç ve ibadet esaslarıyla ilgili olarak da değişik tutumları olması beklenir. İşte dini tutum “bir kişinin lehte veya aleyhte olsun, dinle ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını belirleme tarzıdır”, diyebiliriz.³⁷

Davranış da, bir bireyin dışardan başkaları tarafından gözlenebilen tüm faaliyetleridir.³⁸

İnsan davranışlarının anlaşılması ve yorumlanması kolay değildir. Çünkü her davranışı ve yaşantıyı etkileyen bir çok nedenler ve etmenler vardır.³⁹

Davranışların hem fiziksel ve toplumsal, hem de insanın kendi içinden gelen nedenleri vardır. Bu iç ve dış etmenler çoğu zaman birlikte davranışları etkilerler. Bundan dolayı davranışların nedenlerini bulmak kolay değildir. Davranışa etki eden iç

³⁴ Çiğdem Kağıtçıbaşı, İnsan ve İnsanlar, Evrim Basım Yayım, İst., 1988, s. 123

³⁵ Sulhi Dönmezer, Toplum Bilim, Beta Yay., İst., 1994, s. 84

³⁶ Sibel Arkonaç, Psikoloji, Zihin Süreçleri Bilimi, Alfa Basım Yayım, İst., 1993, s. 417

³⁷ H. Peker, a.g.e., s. 88

³⁸ Yılmaz Özakpınar, Psikolojinin Kavramsal Yapısı, Ötüken Neşriyat A.Ş., İst., 2000, s. 62

³⁹ F. Baymur, a.g.e., s. 25

etmenlerin sebebi fizyolojik veya psikolojik olabilir. Bunların hepsine birden genel olarak güdü adı verilir. Güdüler davranışları, dış uyarılardan daha kuvvetli olarak etkilerler. Davranışlara neden olan dış etmenlerin başında, sosyal güdüler gelmektedir. Bunlar; bağımlılık ihtiyacı, güvenlik ihtiyacı, saygınlık kazanma ihtiyacı, saldırganlık güdüsü, hazza varma ve elemenden kaçma gibi güdülerdir. Toplumsal güdülerin bir kısmı (cinsellik ve annelik gibi) kalıtsaldır. Bireyin yaşı ilerledikçe, toplumsal güdülerin sayısı çoğalır ve davranışlara olan etkisi artar.⁴⁰

A. DİNİ TUTUM ÖĞELERİ

Bütün tutumlarda olduğu gibi dini tutumların da bilişsel, duygusal ve davranış öneğilimi olmak üzere üç ögesi vardır.⁴¹

1. Bilişsel (Zihinsel) Ögesi

Bilişsel öge, kişinin dini inanç, dini düşünce ve dini bilgilerinden oluşur. Bilişsel öge, kişinin dini tutumunun içine yerleşmiş inançlarıdır. Dini inançlar duygu unsuru ağırlıklıdır. Dini bilgiler, doğrudan ya da kitap okunarak dolaylı yaşantılarla kazanılır. Din konusunda edinilen bilgiler ne kadar gerçekçi olursa, onunla ilgili tutumlarda o kadar gerçekçi olur.⁴²

2. Duygusal Ögesi

Kişinin din hakkındaki iç dünyasında uyanan izlenimleri, heyecan ve duyguları, dini tutumun duygusal ögesini oluşturur. Dini konulara ilgi duyup-duymama, sevip-sevmeme, hoşlanıp-hoşlanmama dini tutumun duygusal yönüdür. Bunlar dine karşı gösterilen duygusal tepkilerdir. Duygusal öge, bilişsel ögeye göre daha durağan ve süreklidir. Çünkü, kişinin dine karşı duyguları kolay değişmemekle birlikte, dini bilgileri her an değişebilir.⁴³

3. Davranış Öneğilimi Ögesi

Tutumun davranışsal ögesi, tutum objesine karşı gözlenebilen tüm davranışlardır.⁴⁴ “Dini tutumun davranışsal ögesi dini ibadetler, pratikler, faaliyetler,

---

⁴⁰ F. Baymur, a.g.e., ss. 67-74

⁴¹ M. Kaya, a.g.e., s. 45

⁴² M. Kaya, a.g.e., s. 46

⁴³ M. Kaya, a.g.e., s. 46-47

⁴⁴ Ç. Kağıtçıbaşı, a.g.e., s. 87

hareket ve işlerdir. Dini davranışın eğilimini ve yönünü dini tutumlar tayin eder. Kişinin dini tutumu olumlu ise, dini davranışları yapma eğilimi olumlu, dini tutumu olumsuz ise, dine karşı olumsuz davranış eğilimi görülür.⁴⁵

B. DİNİ TUTUMUN OLUŞMASI VE GELİŞMESİ

İnsanlar, tutumlara sahip olarak doğmazlar, sonradan öğrenirler. Demek ki, tutumlar zaman içinde değişme ve gelişme gösterirler. Bireylerin tutumları, sosyal normları ve kültürel değerleri yansıtır. Üç yaşından itibaren tutumların bilişsel, duygusal ve davranışsal öğeleri belirmeye başlar. Tutumlar erken yaşlarda edinilse bile, ileriki yaşlarda yeni tecrübe ve öğrenmelerle değişikliğe uğrayabilir.⁴⁶ Kur'an-ı Kerim de insanlar için, “annelerinin karnından, hiçbir şey bilmezler olarak”⁴⁷ doğduklarını belirtmektedir.

İnsanda inanma ihtiyacı doğuştan gelen bir özelliktir. İnsanın bu ihtiyacı sonradan çeşitli etkenlerle şekillenir. Bu etkenlerden birincisi ve belki de en etkili ailedir. Bir hadis-i şerifte “Her doğan fitrat üzere doğar, sonra ebeveyni onu Yahudi veya Mecûsi yapar.”⁴⁸ buyurulmaktadır. İki-üç yaşlarından itibaren gözlem ve taklit yoluyla çocuk ailesinin fertlerinden dini tutum ve davranışları öğrenmeye başlar. Bireyin gelişimi sırasında, ilişkide ve etkileşimde bulunduğu kişi, durum ya da gruplarla ilgili olarak tutumları oluşur.⁴⁹

Dini tutum ve davranışların oluşumunda çevre faktörlerinin yanında, kişisel özellikler de önemlidir. Kişisel özelliklerin farklı olmasından dolayı aynı çevrede yaşayan insanlar farklı dini tutumlar geliştirebilirler.⁵⁰

Dini tutumların oluşumu ve gelişimini etkileyen faktörleri kısaca şu maddeler altında özetleyebiliriz. Sosyal çevre ve kültür, ihtiyaçlar ve güdüler, kişilik özellikleri.⁵¹ Din Psikolojisi, çocuğun dini inancının doğuşunu ve gelişimini etkileyen kişisel özellikleri ve çevre faktörlerini çok iyi incelemek zorundadır.⁵²

---

⁴⁵ M. Kaya, a.g.e., s. 47-48

⁴⁶ Ç. Kağıtçıbaşı, a.g.e., ss. 100-102

⁴⁷ en-Nahl, 78

⁴⁸ Buhari, Kader, 3

⁴⁹ M. Kaya, a.g.e., s. 48-49

⁵⁰ H. Hökelekli, a.g.e., s. 252

⁵¹ M. Kaya, a.g.e., s. 50

⁵² Kerim Yavuz, Din Psikolojisinin Araştırma Alanları, A. Ü.İ.F.D., 1982, s.102

1. Sosyal Çevre ve Kültür

Dini tutum ve davranışların oluşumunda ve gelişmesinde etkili olan çevre faktörleri şunlardır. Anne, baba ve ailenin diğer fertleri, öğretmenler, arkadaşlar, akrabalar ve komşular, resmi ve resmi olmayan eğitim kurumları, okunan kitap, dergi, gazete ve yazılı diğer basın-yayın, radyo ve televizyonlar sayılabilir. Ancak, bunlar içerisinde en etkilisi anne ve babadır. Daha sonra ailenin diğer fertleri, yakın akrabalar, arkadaşlar ve öğretmenler gelir. Ailedeki bireylerin dini tutum ve davranışları çocuğun dini tutumlarında kuvvetli ve belirleyici bir rol oynar. Bu yüzden bir insanın tutum ve davranışları ile onun yakın çevresi arasında büyük benzerlikler vardır.⁵³ Çünkü, çocuk en fazla yakın çevresiyle etkileşim halindedir. Çocuk anne-babasının dini tutum ve davranışlarını taklit ederek öğrenir.⁵⁴ Anne ve babaların dini tutum ve davranışlarını çocuklar örnek ve model aldıkları için, anne ve babalar çocuklarına karşı özellikle dini davranışlarında çok titiz ve dikkatli davranmak zorundadırlar.

Çocukların resmi ve resmi olmayan eğitim kurumlarında almış oldukları dini eğitim de büyük ölçüde dini tutum ve davranışlarının oluşumunda ve gelişiminde etkilidir. Bu nedenle dini eğitim veren kurumlardaki din eğitiminin kalitesi ve niteliği çok önemlidir.⁵⁵ Yine bu kurumlar çocuğun yaşını, zihinsel, ruhi ve sosyal gelişimlerini göz önünde bulundurarak dini eğitimi planlı bir şekilde vermelidirler. Din eğitimcileri, öğrencilerini yeterince tanımadan dini tavsiye ve öğütlerde bulunmamalıdır.⁵⁶

Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an Kursları, İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakülteleri ülkemizde ağırlıklı olarak din eğitimi veren resmi kurumlardır.⁵⁷ Bunlardan başka ilk ve orta dereceli okullarda da, yeterli olmamakla birlikte resmi olarak din eğitimi verilmektedir. Bunların dışında bazı kişi veya kişilerin açmış olduğu dini eğitim kurumlarının da, resmi olmamakla beraber din eğitimi verdikleri bilinmektedir.

---

⁵³ M. Kaya, a.g.e., s. 50

⁵⁴ K. Yavuz, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi, s. 148

⁵⁵ H. Şentürk, Din Psikolojisi, s. 87

⁵⁶ Mustafa Öcal, Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar, T.D.V. Yay; Ankara, 1999, s. 118-119; M. Faruk Bayraktar, İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri, M.Ü.İ. V. Yay., İst., 1994, s. 224-225

⁵⁷ Ramazan Buyrukçu, Din Görevlisinin Mesleğini Temsil Gücü, T.D.V. Yay., Ankara, 1995, ss. 67-79

Bilhassa araştırmamızla ilgili olduğundan, Kur'an Kursları ile ilgili birkaç noktaya değinmeyi faydalı görüyoruz. Kur'an Kursları Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı dini eğitimin resmi olarak verildiği kurumlardır. Kur'an Kurslarında özellikle öğretmenlere çok büyük vazifeler düşmektedir. Öğretmenlerin dini tutum ve davranışları, çocuğun dini oluşumu ve gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Eğer öğretmenler, olumlu dini tutum ve davranışlar gösterirlerse öğrencilerde olumlu, olumsuz dini tutum ve davranışlar gösterirlerse öğrencilerde olumsuz dini tutum ve davranışlar görülmektedir. Öğretmenler, Kur'an Kurslarına karşı çocukları tutum ve davranışlarıyla küstürmemeli, bilakis sevdirmelidirler.⁵⁸

Çocuğun dini davranışlarına etki eden diğer bir çevre faktörü ise, arkadaşlarıdır. Aileler bu nedenle, çocuklarının arkadaş seçmesinde dikkatli olmalıdırlar.

Çeşitli sosyal gruplar da, çocuğun dini tutum ve davranışlarını olumlu veya olumsuz, etkileyebilmektedir. Çünkü, insan dahil olduğu sosyal grubun dini tutum ve davranışları doğrultusunda tutum ve davranışlarını oluşturur.⁵⁹

Yazılı, sesli ve görüntülü medya da çocuğun dini tutum ve davranışlarının oluşumu ve gelişimine olumlu veya olumsuz etkide bulunmaktadır. Bunlar arasında en etkili televizyondur. Ancak bugün çeşitli televizyonlardan seyrettiğimiz kadarıyla ülkemizdeki televizyonların çoğu dini oluşumu ve gelişimi olumsuz yönde etkileyici yayınlar yapmaktadırlar. Bunun da sebebi, programları yapanların dine karşı olumsuz tutumları, yapılan dini programların, dini konuları bilen uzmanlar tarafından yapılmaması, reyting için sadece belli isimlerin çıkartılması ve dini programlara yeterince hassasiyet gösterilmemesi gibi nedenlerden kaynaklanabilir.

Çocuğun dini oluşumu ve gelişiminin olumlu yönde oluşması için, çevre faktörünün bir bütün halinde değerlendirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.⁶⁰

---

⁵⁸ R. Buyrukçu, a.g.e., s. 64-65

⁵⁹ Ç. Kağıtçıbaşı, a.g.e., s. 206

⁶⁰ H. Şentürk, Din Psikolojisi, s. 90

2. İhtiyaçlar ve Güdüler

İnsan, ihtiyaç ve isteklerini tatmin eden durumlara karşı olumlu, engel olanlara karşı da olumsuz tutum geliştirir. İnsandaki inanma ihtiyacı, psiko-sosyal ihtiyaçlardandır. Her insan muhakkak bir şeylere inanma ihtiyacı duyar. Bu nedenle din, insanların inanma konusundaki psiko-sosyal ihtiyaçlarını gidermede önemli bir rol oynar. Bu da dini inanç, tutum ve ibadetler yoluyla olmaktadır.⁶¹

İnsan, hayatını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmek için, nasıl maddi şeylere ihtiyaç duyuyorsa, ruhi hayatını da sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için, inanma gibi manevi şeylere ihtiyaç hisseder. Dini inancın hareket noktasını, buraya bağlamamız mümkündür. İnsanda inanma ihtiyacı temel ihtiyaçlardandır. Su, hava ve yiyecek bir insanın maddi yaşamı için ne kadar gerekli ise, inanma ihtiyacı da ruhi yaşamı için, o kadar gerekli ve ihtiyaçtır.⁶²

İnsanlar, inandıkları dine yönelik bir tutum geliştirmişlerdir. Bu şekilde ruhsal ihtiyaçlarını giderme yoluna gitmişlerdir. Din, bazen insanlardan bazı şeyleri yapmamalarını isteyebilir. Bu sınırlamalar bazı insanlardan dine karşı olumsuz tutum sergilemelerine neden olabilmektedir. Bu da genellikle, dinin yasakladığı bu alışkanlıklara sahip olan insanlarda meydana gelmektedir.⁶³

3. Kişilik Özellikleri

İnsanın kişilik özellikleri onun organik, duygusal ve zihinsel yönleri ile ilgili özellikleridir. Bu özellikleri farklı olan insanlar aynı çevrede yetişseler ve aynı çevre faktörlerinden etkilenseler bile farklı dini tutumlara sahip olabilirler. Kişilik özelliklerinin insanın nasıl bir dini tutum geliştireceği konusunda belirleyici etkisi vardır. Başkalarının göstereceği olumlu-olumsuz kişilik özellikleri de, o kişinin dini tutumunu olumlu-olumsuz yönde etkileyebilir.⁶⁴

---

⁶¹ M. Kaya, a.g.e., s. 51

⁶² K. Yavuz, Çocuk ve Din, Çocuk Vakfı Yay., İst., 1994, ss. 124-128; Mualla Selçuk, Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler, T.D. V. Yay., Ankara, 1990, s.54-55

⁶³ M. Kaya, a.g.e., s. 51

⁶⁴ İ. Ethem Başaran, Eğitim Psikolojisi, Gül Yayınevi, Ankara, 1972, s.301

C- DİNİ TUTUMUN ÖZELLİKLERİ

1- Dini Tutumları Diğer İç Faktörlerden Ayıran Kriterler

Sosyal psikologlardan Muzaffer Şerif, tutumları diğer iç faktörlerden ayırt etmek için bazı kriterler geliştirmiştir. Biz de bu kriterler yardımı ile dini tutumların ayırt edici özelliklerini belirtelim.⁶⁵

- a) Dini tutumlar öğrenilerek kazanılır, doğuştan gelmez.
- b) Dini tutumlar az çok kalıcıdır.
- c) Dini tutumlar özne-nesne ilişkisini içerir.
- d) Dini tutumun din-kişi ilişkisinde bir yanlılık vardır.
- e) Dini tutumların duygusal özellikleri vardır.

2- Dini Tutumun Güç Derecesi

Dini tutumun gücü, dini bilgi, dini inanç, dini duygu ve davranış öğelerinin gücüne bağlıdır. Bu öğelerin her biri ne kadar güçlü ise, kişinin dini tutumu da o kadar güçlüdür. Din eğitimi almış birinin dini tutumu, almamış olan birine göre daha güçlü bir eğilim gösterir. Güçlü tutumlar, güçlü davranışlar ortaya koyarlar.⁶⁶

Olumlu ya da olumsuz yönde gelişmiş güçlü dini tutumları değiştirmek, zayıf olarak gelişmişleri değiştirmeye göre daha zordur.⁶⁷

3- Dini Tutumun Karmaşıklığı

Tutumların öğeleri, yalın olabilecekleri gibi karmaşık da olabilirler. Dini tutumun bilişsel, duygusal ve davranış öneğilimi öğeleri karmaşık ise, dini tutum da karmaşık, yalın ise dini tutum da yalın olur. Yeteri kadar din eğitimi ve bilgisi almış kişilerin dini tutumları karmaşık, az dini eğitim almış kişilerin ise dini tutumları yalın olur.⁶⁸

---

⁶⁵ M. Kaya, a.g.e., s. 53-54

⁶⁶ Ç. Kağıtçıbaşı, a.g.e., s. 88-94

⁶⁷ M. Kaya, a.g.e., s. 54

⁶⁸ Ç. Kağıtçıbaşı, a.g.e., s. 90

4- Dini Tutumların Diğer Tutumlarla İlişkisi ve Merkezi Tutum Olması

Merkezi tutum, kişinin hayata bakışını ve diğer tutumlarını etkiler. Kişinin tutumları içerisinde en önemli tutum, dini tutumdur. Diğer tutumlar, merkezi tutum olan dini tutum etrafında toplanır. Güçlü ve merkezi bir dini tutum, kişinin eğitim, politik, ekonomik ve sosyal tutumlarını etkiler. Dini tutum ile diğer tutumlar arasında her zaman tutarlılık olmayabilir. Dini tutum, toplumun örf, adet ve kabul ettiği değerler tarafından desteklenirse merkezi bir tutum haline gelmesi daha da kolaylaşır.⁶⁹

5- Dini Tutumun Öğeleri Arasında Tutarlılık

Dini tutumların bilişsel, duygusal ve davranış öneğilimi öğeleri arasında tutarlılık vardır. Dini tutumların güç derecesi arttıkça, öğeler arası tutarlılığın derecesi de artar. Dini tutumun bazı öğeleri arasında belirgin bir tutarlılık olmayabilir, hatta tutarsızlık olabilir.⁷⁰

6- Dini Tutuma Hizmet Eden İhtiyaçların Kuvvet ve Sayısı

Dini tutumu destekleyen ve doyum bulan güdülerin ve ihtiyaçların sayısı arttıkça, dini tutumun değişmeye karşı direnci de artar. Bu nedenle, olumlu yöndeki ihtiyaç ve güdüler, dini tutumu olumlu yönde etkilerler.⁷¹

D. DİNİ TUTUMUN DEĞİŞMESİ

Dini tutumlarımız doğuştan gelmeyip sonradan kazanıldığına göre, değişiklik de gösterilebilirler. Çünkü, insan çevresi ile sürekli etkileşim halindedir ve devamlı yeni bilgiler öğrenmektedir. Dini tutumlar, öğrenme ile değişim gösterirler. İç ve dış faktörler dini tutumların değişmesinde birlikte rol oynarlar. Dini tutumun değişmesi, olumludan olumsuzla ve olumsuzdan olumluya olmak üzere iki şekilde olur. Dini tutumların oluşmasında belirleyici olan çevre faktörü değişmesinde de etkili rol oynamaktadır. Genel olarak tutumların ve buna bağlı olarak dini tutumların değişmesi ile ilgili temel görüşler şunlardır.⁷²

1-Davranışçı Öğrenme Teorilerine Göre Dini Tutum Değişimi

---

⁶⁹ M. Kaya, a.g.e., ss. 57-58

⁷⁰ Ç. Kağıtçıbaşı, a.g.e., ss. 90-91

⁷¹ M. Kaya, a.g.e., s. 59

⁷² M. Kaya, a.g.e., ss. 59-63

2- Çatışma Görüşüne Göre Dini Tutum Değişimi

3- Fonksiyonellik Görüşüne Göre Dini Tutum Değişimi

4- Bilişsel Tutarlılık Teorisine Göre Dini Tutum Değişimi

Dini tutumların değişiminde potansiyel rolü olan iki tip süreç vardır. Bunlardan biri, dini tutuma zıt bir davranışta bulunma, ikincisi ikna edici bir iletişime maruz kalmaktır.⁷³

1. Davranışçı Öğrenme Teorilerine Göre Dini Tutum Değişimi

Davranışçı öğrenme teorileri; klasik şartlanma, operant şartlanma ve model alma olmak üzere üç çeşittir. Bu teoriler, dini tutumların değişebileceğini öne süren teorilerdir.⁷⁴

Klasik şartlanma, aynı zaman ve yerdeki dini uyarıların birbirini çağrıştırmasıdır. Uyarıcı ile davranış arasında bir bağ söz konusudur. Operant şartlanma, dini tutumlarla ilgili olumlu davranışların pekiştirilip, olumsuzlarının ödüllendirilmediği veya cezalandırıldığında pekiştirilen davranışlar yönünde tutumun değişeceğini söyler. Model alma ise, önem verilen kişilerin tutum ve davranışlarının taklit edilmesidir. Dini tutumların öğrenilmesinde model alma, taklit ve gözlemin önemi büyüktür. Çocuklar dini tutum ve davranışlarını, anne ve babalarını gözleyerek ve taklit ederek kazanırlar. Bu taklitler çocuğa sevdirilirse, çocuğun o dini tutum karşısındaki davranışı pekiştirilmiş olur. Daha sonra da, o dini tutuma karşı duygu ve davranış öğeleri gelişerek, tutumu belirginleşmiş olur.⁷⁵

2. Çatışma Görüşüne Göre Dini Tutum Değişimi

İnsan aynı derecede güçlü iki istek ve arzu karşısında çatışmaya düşer. Böyle bir durumda kişi, iki alternatiften birini seçerek içine düştüğü zor durumdan kurtulmaya çalışır. Böylece kişi, düştüğü zor durumdan kurtulmaya çalışır. O olaya veya nesneye karşı yeni tutumu belirler. Dini tutumlarda da insan bu tür bir hadise ile karşı karşıya kalabilir ve sonuçta bunlardan birini seçmek zorunda kalır. Seçmiş olduğu davranış,

---

⁷³ S. Arkonaç, a.g.e., ss. 421-422

⁷⁴ İlhan Topuz, Üniversite Öğrencilerinde Dini Tutum ve Davranışlar(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 1999, ss.58-59

⁷⁵ İ. Topuz, a.g.e., ss. 58-59

kişinin o konudaki dini tutumunu belirlemiş olur.⁷⁶

3. Fonksiyonellik Görüşüne Göre Dini Tutum Değişimi

Fonksiyonellik görüşüne göre, dini tutumun kişiye sağladığı faydalar önemlidir. İhtiyaçlara ve amaçlara hizmet ettikleri müddetçe, dini tutumlar daha çabuk kabul edilirler. Kişinin dini tutumlarının fonksiyonları ve sağladığı yararlar şunlardır.⁷⁷

- a) Bilgi Sağlayıcı Fonksiyonu
- b) İyi İlişkilerini Koruma
- c) Araç Olma Fonksiyonu
- d) Değer İfade Edici Fonksiyonu
- e) Benlik Koruyucu Fonksiyonu

Dini tutumlar, kişinin dini konularda yeni bilgiler edinmesine etki eder. Yeni bilgiler edindikçe dini tutumlarda değişiklikler olur. Kişinin, ailesi, arkadaşları vb. gruplar tarafından kabul edilmeleri için, bu grupların dini tutumlarını kabul etmesi gerekir ki, onlarla olan iyi ilişkilerini devam ettirsin. Bir dini tutum, bireyin amacına ulaşmasında araç olduğu için, benimsenebilir. Yine dini tutumlar, kişinin dini değerlerine uygun olarak gelişirler. Çünkü, birey kendi dini değerlerine uygun, tutarlı tutumlar geliştirmek eğilimindedir. Dini tutumlar, diğer tutumlarla beraber kişiliğin bütünlüğünü sağlar. Birey, doğal olarak benliğini koruyan dini tutumlar geliştirme eğiliminde olur. Bireyin dini tutumları onun kişiliğinin önemli bir yanını oluşturur. Dolayısı ile dini tutumlar kişiliğe yansır. Dini inanç ve tutumlar, insanın psikolojik hayatına süreklilik, kişiliğine de devamlılık sağlarlar. Kişi, durum ve olayları dini tutum ve inançlarına göre değerlendirip, yargıda bulunur.⁷⁸

4. Bilişsel Tutarlılık Teorisine Göre Dini Tutum Değişimi

Tutum ile davranışlar arasında, tutarlılık olması gerekir. Eğer tutum ile davranışlar arasında bir tutarsızlık varsa, bu durumun ele alınıp açıklanması gerekir. Çünkü, kişi bu durumda psikolojik olarak huzursuz olacaktır. Yeni bir dini tutum geliştiren kişi, bu yeni dini tutumunu genel dini tutumu ile tutarlı olacak şekilde edinir.

---

⁷⁶ M. Kaya, a.g.e., s. 65

⁷⁷ M. Kaya, a.g.e., ss. 66-68

⁷⁸ M. Kaya, a.g.e., ss.66-69

Bilişsel tutarlılık teorisi, denge teorisi ve bilişsel (zihinsel) çelişki teorisi olmak üzere ikiye ayrılır.⁷⁹

Denge teorisi, iki kişinin birbirine ve bir objeye karşı olan tutumlarının dengeli ya da dengesiz oluşuna göre tutum değişimini inceler. Çünkü, tutum değişikliği genellikle dengesiz durumlarda görülmektedir. Dengenin sağlanması için, tutum değişikliği söz konusu olmaktadır. Bu gibi dengesiz durumlarda, zayıf olan tutumun değiştirilmesi güçlü olana tercih edilir.⁸⁰

Bilişsel (zihinsel) çelişki teorisi, kişinin iç dünyasında olan tutarsızlıklardan hoşlanmadığı, inanç, düşünce, duygu ve davranışları arasında tutarlılık sağlamaya çalıştığı görüşüne dayanır. Kişi, dine karşı olumlu bir tutuma sahip olup, ancak bu tutuma ters düşen davranışlar yapıyorsa bilişsel çelişki içerisindedir. Böyle durumlarda kişi, bu tutarsızlığı kaldırmak veya azaltmak için, kendisine ve başkalarına karşı makul nedenler bulacaktır. Bilişsel çelişki içerisinde olan kişi tutarsızlıktan kurtulmak için, ya davranışını, ya tutumunu veya bilgilerini değiştirmek zorundadır. İnsan, çeşitli nedenlerden dolayı dini tutumuna ters davranışlarda bulunabilir. Fakat bu, her zaman onun dini tutumunu göstermez. Tutum, her zaman davranışların nedeni olmayabilir. Bazen davranış, tutum değişimine neden olabilir.⁸¹

Netice olarak, tutumların değişiminde birçok faktörün tesiri vardır. Dini tutumların değişimi de, bu faktörlerin karmaşık bir biçimde karşılıklı etkilerinin bir sonucudur.

---

⁷⁹ Ç. Kağıtçıbaşı, a.g.e., ss.131-132

⁸⁰ Ç. Kağıtçıbaşı, a.g.e., ss.133-134

⁸¹ Erol Güngör, Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar, Ötüken Neşriyat, İst., 1998, ss.74-75

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI

A. ÖRNEKLEM GRUBU İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI

1. Yaş Durumu

Tablo 2

Yaşınız

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	13-14	58	43,3	43,9	43,9
	15-16	60	44,8	45,5	89,4
	17-18	14	10,4	10,6	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örneklem grubundaki öğrencilerin %43.9'u 13-14, %45.5'i 15-16, %10.6'sı 17-18 yaş grubundadır. Öğrencilerin toplam %89.4'ünün 13-16 yaş grubunda olmasının sebebi Kur'an Kurslarındaki eğitimin ilkokuldan sonra başlayıp üç veya dört yıl sürmesidir.

2. Cinsiyet Durumu

Tablo 3

Cinsiyetiniz

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kız	34	25,4	25,8	25,8
	Erkek	98	73,1	74,2	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örneklem grubundaki öğrencilerin %25.8'i kız, %74.2'si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bunun sebebi, örneklem grubundaki Kur'an Kurslarından sadece birinin kız, diğer üç tanesinin erkek Kur'an Kursu olmasından kaynaklanmaktadır. Isparta merkezindeki, böyle bir durum bize erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha fazla Kur'an Kursuna gönderildiği veya gittiği sonucunu göstermektedir.

3. Yaş Değişkenine Göre Cinsiyet Durumu

Tablo 4

Yaşınız * Cinsiyetiniz Crosstabulation

			Cinsiyetiniz		Total
			Kız	Erkek	
Yaşınız	13-14	Count	4	54	58
		% within Yaşınız	6,9%	93,1%	100,0%
		% of Total	3,0%	40,9%	43,9%
	15-16	Count	16	44	60
		% within Yaşınız	26,7%	73,3%	100,0%
		% of Total	12,1%	33,3%	45,5%
	17-18	Count	14		14
		% within Yaşınız	100,0%		100,0%
		% of Total	10,6%		10,6%
Total	Count	34	98	132	
	% within Yaşınız	25,8%	74,2%	100,0%	
	% of Total	25,8%	74,2%	100,0%	

13-14 yaş grubundaki öğrenciler, örneklem %43.9'unu oluşturmaktadır. Bunların %93.1'i erkek, %6.9'u kız öğrencidir. 15-16 yaşındakiler %45.5'dir. Bunların %73.3 erkek, %26.7'si kız öğrencidir. 17-18 yaş grubundakilerin oranı ise %10.6'dır ve hepsi de kız öğrencidir. Bu sonuçlar, bize kız öğrencilerin büyük çoğunluğunun 15-16, 17-18 yaş gruplarında, erkek öğrencilerin hepsinin 13-14, 15-16 yaş gruplarında olduğunu gösteriyor. Bunun sebebi ise, erkeklerin ilkokuldan sonra, kızların ise ortaokuldan sonra, Kur'an Kursu'na gönderilmeleri olabilir.

4. Kur'an Kursuna Kimin Tesiri İle Gittiği

Tablo 5.

Kursa kimin tesiriyle geldiniz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ailemim tesiriyle geldim	42	31,3	31,8	31,8
	Arkadaşlarımın	5	3,7	3,8	35,6
	Kendi istediğimle	84	62,7	63,6	99,2
	Diğer	1	,7	,8	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerin, %31.8'i ailesinin tesiriyle, %3.8'i arkadaşlarının tesiriyle, %63.6'sı kendi isteği ile Kur'an Kursu'na gittiğini belirtmiştir. %0.8'i de kimin tesiriyle gittiğini belirtmemiştir. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi isteği ile Kur'an Kursu'na gitmiştir. Bu fikrin oluşmasında da ailelerin ve çevrenin din konusunda olumlu tutumlarının etkisi olduğu söylenebilir.

5. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Kimin Tesiri İle Gittiği

Tablo 6

Cinsiyetiniz * Kursa kimin tesiriyle geldiniz? Crosstabulation

		Kursa kimin tesiriyle geldiniz?				Total
		Ailemim tesiriyle geldim	Arkadaşlarının	Kendi isteğimle	Diğer	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	7	1	26	34
		% within Cinsiyetiniz	20,6%	2,9%	76,5%	100,0%
		% of Total	5,3%	,8%	19,7%	25,8%
	Erkek	Count	35	4	58	98
		% within Cinsiyetiniz	35,7%	4,1%	59,2%	100,0%
		% of Total	26,5%	3,0%	43,9%	74,2%
Total	Count	42	5	84	132	
	% within Cinsiyetiniz	31,8%	3,8%	63,6%	100,0%	
	% of Total	31,8%	3,8%	63,6%	100,0%	

Kız öğrencilerin %20.6'sı ailesinin tesiriyle, %2.9'u arkadaşlarının tesiriyle, %76.5'i de kendi isteğiyle; erkek öğrencilerin %35.7'si ailesinin tesiriyle, %4.1 arkadaşlarının tesiriyle, %59.2'si kendi isteğiyle Kur'an Kursu'na gitmiştir. Buradan anlaşıldığı üzere, kız öğrencilerin Kur'an Kursu'na kendi isteğiyle gitme oranı, erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Bunun sebebi de, kız öğrencilerin ileri hayatlarında geçim derdi sıkıntılarının olmaması olabilir.

6. Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Görüp Görmediği

Tablo 7

Kuran kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	İlkokulda gördüm	61	45,5	46,6	46,6
	İlkokulla birlikte özel din eğitimi aldım	70	52,2	53,4	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerin, %46.6'sı ilkokulda, %53.4'ü ilkokulla birlikte özel din eğitimi aldığını belirtmiştir. Bu sonuçlara göre, örneklem grubundaki ailelerin çoğu çocuklarına ilkokulla birlikte özel din eğitimi aldırılmışlardır. Buradan da, ailelerin ilkokuldaki din eğitimini yetersiz gördükleri sonucunu çıkartabiliriz.

7. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursu Öncesinde Din Eğitimi Alma Durumu

Tablo 8

Cinsiyetiniz * Kuran kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü? Crosstabulation

			Kuran kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü?		Total
			İlkokulda gördüm	İlkokulla birlikte özel din eğitimi aldım	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	14	20	34
		% within Cinsiyetiniz	41,2%	58,8%	100,0%
		% of Total	10,7%	15,3%	26,0%
	Erkek	Count	47	50	97
		% within Cinsiyetiniz	48,5%	51,5%	100,0%
		% of Total	35,9%	38,2%	74,0%
Total	Count	61	70	131	
	% within Cinsiyetiniz	46,6%	53,4%	100,0%	
	% of Total	46,6%	53,4%	100,0%	

Kız öğrencilerin %58.8'i Kur'an Kursu'na gelmeden önce ilkokulla birlikte özel din eğitimi de aldığını, %41.2'si de ilkokulda gördüğünü; erkek öğrencilerin

%51.5'i ilkokulla birlikte özel din eğitimi aldığını, %48.5'i de ilkokulda gördüğünü belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, Kur'an Kursu'na giden öğrencilerin çoğunluğunun Kur'an Kursu'na gitmelerinde ilkokulla birlikte almış oldukları özel din eğitiminin etkisi olduğu söylenebilir.

B. ÖRNEKLEMİN GENEL DİNİ TUTUMLARI İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI

1. Çocuğunun Kur'an Kursuna Gitmesi

Tablo 9

Çocuğunuzun Kuran kursuna gitmesini istermisiniz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	İsterim	104	77,6	78,8	78,8
	İstemem	28	20,9	21,2	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örneklem grubundaki öğrencilerin %78.8'i çocuklarının Kur'an Kursu'na gitmesini istediklerini, %21.2'si de istemediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin büyük bir kısmının çocuklarına Kur'an Kursu eğitimi aldırarak istediklerini görmekteyiz. Bu fikrin oluşmasında da, öğrencilerin Kur'an Kursu öğrenciliği statüsünü benimsemiş olmalarının etkisi olmuş olabilir.

2. Cinsiyet Değişkenine Göre Çocuklarının Kur'an Kursuna Gitmesini İsteme Durumu

Tablo 10

Cinsiyetiniz * Çocuğunuzun Kuran kursuna gitmesini istermisiniz?
Crosstabulation

			Çocuğunuzun Kuran kursuna gitmesini istermisiniz?		Total
			İsterim	İstemem	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	33	1	34
		% within Cinsiyetiniz	97,1%	2,9%	100,0%
		% of Total	25,0%	,8%	25,8%
	Erkek	Count	71	27	98
		% within Cinsiyetiniz	72,4%	27,6%	100,0%
		% of Total	53,8%	20,5%	74,2%
Total	Count	104	28	132	
	% within Cinsiyetiniz	78,8%	21,2%	100,0%	
	% of Total	78,8%	21,2%	100,0%	

Kız öğrencilerden %97.1'i çocuklarının Kur'an Kursu'na gitmesini istediklerini, %2.9'u da istemediklerini, erkek öğrencilerin %72.4'ü çocuklarının Kur'an Kursu'na gitmesini istediklerini, %27.6'sı da istemediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, çocuğunu Kur'an Kursu'na göndermek isteyen kız öğrencilerin sayısı, erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni de, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre Kur'an Kurslarından daha çok memnun olmaları olabilir. Erkek öğrencilerin çocuklarını Kur'an Kursuna göndermek istememelerinin, kız öğrencilerden fazla olmasının nedeni de, erkekleri hayatta bekleyen sorumlulukların kızlardan farklı olması olabilir.

3. Kur'an Kursundan Sonra Gitmek İstedikleri Eğitim Kurumu

Tablo 11

Kuran kursundan sonra hangi eğitim kurumuna gitmeyi düşünüyorsunuz?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Düz Lise	44	32,8	33,3	33,3
Meslek Lisesi	15	11,2	11,4	44,7
Anadolu Lisesi	10	7,5	7,6	52,3
İmam Hatip Lisesi	39	29,1	29,5	81,8
Diğer	24	17,9	18,2	100,0
Total	132	98,5	100,0	
Missing				
System	2	1,5		
Total	134	100,0		

Örneklem grubundaki öğrencilerin %33.3'ü Liseye, %11.4'ü Meslek Lisesine, %7.6'sı Anadolu Lisesine, %29.5'i İmam Hatip Lisesine, %18.2'si de diğer okullara gitmeyi düşünmektedirler. Diğer şikkını tercih edenler ise, Açık Öğretim Lisesinde okumayı, okumamayı, halk eğitim kurslarına gitmeyi düşünenlerdir.

4. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursundan Sonra Gitmek İstedikleri Eğitim Kurumu

Tablo 12

Cinsiyetiniz * Kuran kursundan sonra hangi eğitim kurumuna gitmeyi düşünüyorsunuz?
Crosstabulation

	Kuran kursundan sonra hangi eğitim kurumuna gitmeyi düşünüyorsunuz?					Total
	Düz Lise	Meslek Lisesi	Anadolu Lisesi	İmam Hatip Lisesi	Diğer	
Cinsiyetiniz						
Kız	5 14,7% 3,8%	3 8,8% 2,3%	1 2,9% ,8%	6 17,6% 4,5%	19 55,9% 14,4%	34 100,0% 25,8%
Erkek	39 39,8% 29,5%	12 12,2% 9,1%	9 9,2% 6,8%	33 33,7% 25,0%	5 5,1% 3,8%	98 100,0% 74,2%
Total	44 33,3% 33,3%	15 11,4% 11,4%	10 7,6% 7,6%	39 29,5% 29,5%	24 18,2% 18,2%	132 100,0% 100,0%

Kız öğrencilerin %14.7'si Kur'an Kursundan sonra Liseye, %18.8'i Meslek Lisesine, %2.9'u Anadolu Lisesine, %17.6'sı İmam Hatip Lisesine, %55.9'u

diğerlerine; erkek öğrencilerin %39.8'i Liseye, %12.2'si Meslek Lisesine, %9.2'si Anadolu Lisesine, %33.7'si İmam Hatip Lisesine, %5.1'i de diğerlerine gitmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Buna göre, kız öğrencilerin yarısından fazlası Kur'an Kursu'ndan sonra başka liselere ve Açık Öğretim Liselerine gidebileceği gibi, okumak istemiyor da olabilirler.

5. Hafızlık Konusundaki Tutum

Tablo 13

Hafızlık konusunda ne düşünüyorsunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok gerekli	58	43,3	43,9	43,9
	Gerekli	72	53,7	54,5	98,5
	Gereksiz	2	1,5	1,5	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerin %43.9'u hafız olmanın çok gerekli olduğunu, %54.5'i gerekli olduğunu, %1.5'i gereksiz olduğunu belirtmişlerdir. Genel itibarıyla öğrencilerin %98.5'i hafızlığın gerekli olduğunu düşüncesindedirler. Bu da almış oldukları Kur'an Kursu eğitiminin ve ailelerinin yönlendirmesinin bir sonucu olabilir.

6. Cinsiyet Değişkenine Göre Hafızlık Konusundaki Tutum

Tablo 14

Cinsiyetiniz * Hafızlık konusunda ne düşünüyorsunuz? Crosstabulation

			Hafızlık konusunda ne düşünüyorsunuz?			Total
			Çok gerekli	Gerekli	Gereksiz	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	11	23		34
		% within Cinsiyetiniz	32,4%	67,6%		100,0%
		% of Total	8,3%	17,4%		25,8%
	Erkek	Count	47	49	2	98
		% within Cinsiyetiniz	48,0%	50,0%	2,0%	100,0%
		% of Total	35,6%	37,1%	1,5%	74,2%
Total	Count	58	72	2	132	
	% within Cinsiyetiniz	43,9%	54,5%	1,5%	100,0%	
	% of Total	43,9%	54,5%	1,5%	100,0%	

Kız öğrencilerin %32.4'ü hafız olmanın çok gerekli olduğunu, %67.6'sı gerekli olduğunu; erkek öğrencilerin %48.0'ı çok gerekli olduğunu, %50.0'ı gerekli olduğunu, %2.0'ı gereksiz olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, erkek öğrencilerden çok az bir kısmı gereksiz olduğunu düşünürken, kız öğrencilerden hafız olmanın gereksiz olduğunu düşünen çıkmamıştır.

C. DİNİ DAVRANIŞLAR İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI

1. Namaz Kılma Durumu

Tablo 15

Namaz kılma durumundaki durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Her gün beş vakit kılıyorum	95	70,9	72,0	72,0
	Sadece yurttayken beş vakit kılıyorum.	22	16,4	16,7	88,6
	Ara-sıra kılıyorum	15	11,2	11,4	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerin, %72.0'ı her gün beş vakit kıldığını, %16.7'si sadece yurttayken beş vakit kıldığını, %11.4'ü ara-sıra kıldığını belirtmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin büyük çoğunun namaz ibadetine karşı olumlu tutum içinde oldukları söylenebilir. Bu oranın yüksek olmasının nedeni, Kur'an Kursundaki alınan eğitim, sosyal uyum, sosyal etki, sosyal hızlandırma, model alma gibi etkenler olabilir.

2. Cinsiyet Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu

Tablo 16

Cinsiyetiniz * Namaz kılma durumundaki durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır? Crosstabulation

	Namaz kılma durumundaki durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?			Total
	Her gün beş vakit kılıyorum	Sadece yurttayken beş vakit kılıyorum.	Ara-sıra kılıyorum	
Cinsiyetiniz Kız	29	2	3	34
	85,3%	5,9%	8,8%	100,0%
Erkek	22,0%	1,5%	2,3%	25,8%
	66	20	12	98
Total	67,3%	20,4%	12,2%	100,0%
	50,0%	15,2%	9,1%	74,2%
Total	95	22	15	132
	72,0%	16,7%	11,4%	100,0%
	72,0%	16,7%	11,4%	100,0%

Kız öğrencilerin, %85.3'ü her gün, %5.9'u sadece yurttayken beş vakit kıldıklarını, %8.8'i de ara-sıra namaz kıldıklarını; erkek öğrencilerin %67.3'ü her gün, %20.4'ü sadece yurttayken beş vakit kıldığını, %12.2'si de ara-sıra namaz kıldıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, kızların her gün beş vakit namaz kılma oranı, erkeklere göre daha yüksektir. Bunun sebebi de, kız öğrencilerin namaz ibadetine, benimse ile uyum göstermeleri olabilir. Buna karşılık, erkek öğrencilerin yurttayken her gün beş vakit namaz kılma oranının, kız öğrencilerden yüksek olmasının sebebi de namaz ibadetine itaat ile uyum göstermeleri olabilir.

3. Yaş Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu

Tablo 17

'Yaşınız * Namaz kılma durumundaki durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır'
Crosstabulation

			Namaz kılma durumundaki durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?			Total
			Her gün beş vakit kılıyorum	Sadece yurttayken beş vakit kılıyorum.	Ara-sıra kılıyorum	
Yaşınız	13-14	Count	39	10	9	58
		% within Yaşınız	67,2%	17,2%	15,5%	100,0%
		% of Total	29,5%	7,6%	6,8%	43,9%
	15-16	Count	45	12	3	60
		% within Yaşınız	75,0%	20,0%	5,0%	100,0%
		% of Total	34,1%	9,1%	2,3%	45,5%
	17-18	Count	11		3	14
		% within Yaşınız	78,6%		21,4%	100,0%
		% of Total	8,3%		2,3%	10,6%
Total		Count	95	22	15	132
		% within Yaşınız	72,0%	16,7%	11,4%	100,0%
		% of Total	72,0%	16,7%	11,4%	100,0%

Örneklem grubundaki 13-14 yaş grubu arasındaki öğrencilerden, %67.2'si her gün beş vakit namaz kıldıklarını, %17.2'si sadece yurttayken beş vakit kıldıklarını, %15.5'i ara-sıra kıldıklarını; 15-16 yaş grubundaki öğrencilerin, %75'i her gün beş vakit namaz kıldıklarını, %20'si sadece yurttayken beş vakit kıldıklarını, %5'i ara-sıra kıldıklarını; 17-18 yaş grubundaki öğrencilerin, %78.6'sı her gün beş vakit kıldıklarını, %21.4 ise ara-sıra kıldıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, yaş ilerledikçe her gün beş vakit namaz kılma oranı artmıştır. Buda ileriki yaşlarda dini davranışın olumlu yönde değiştiğini, namaz ibadetine karşı olumlu tutumda bir gelişme olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi olarak da, çocukluktan gençliğe geçmekte olan öğrencinin tabii olarak ruhunun gelişmesinin ve Allah tasavvurunun derinlik kazanmasının, dini sorumluluk bilincinin gelişmesinin, aile, çevre ve öğrenilen yeni dini bilgilerle dini duygunun daha iyi pekişmesinin etkili olduğu söylenebilir.⁸²

⁸² H. Hökekleli, Din Psikolojisi, ss. 251-264

4. Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Namaz Kılma Durumu

Tablo 18

Kuran kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü? * Namaz kılma durumundaki durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır? Crosstabulation

		Namaz kılma durumundaki durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?			Total
		Her gün beş vakit kılıyorum	Sadece yurttayken beş vakit kılıyorum.	Ara-sıra kılıyorum	
Kuran kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü?	İlkokulda gördüm	37 60,7% 28,2%	12 19,7% 9,2%	12 19,7% 9,2%	61 100,0% 46,6%
	İlkokulla birlikte özel din eğitimi aldım	58 82,9% 44,3%	9 12,9% 6,9%	3 4,3% 2,3%	70 100,0% 53,4%
Total		95 72,5% 72,5%	21 16,0% 16,0%	15 11,5% 11,5%	131 100,0% 100,0%

Kur'an Kursuna gelmeden önce ilkokulda din eğitimi görenlerin %60.7'si her gün beş vakit namaz kıldığını, %19.7'si sadece yurttayken beş vakit kıldığını, %19.7'si de ara-sıra kıldığını; Kur'an Kursuna gelmeden önce ilkokulla birlikte özel din eğitimi alanların %82.9'u her gün beş vakit namaz kıldığını, %12.9'u sadece yurttayken beş vakit kıldığını, %4.3'ü de ara sıra kıldığını belirtmişlerdir. Buna göre, ilkokulla birlikte özel din eğitimi alanların namaz kılma oranlarının özel din eğitimi almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, küçük yaşta alınan takviyeli din eğitiminin ileriki yaşlarda davranışları olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

5. Ramazan Orucu

Tablo 19

Ramazan orucunu tutuyor musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hepsini tutuyorum	118	88,1	89,4	89,4
	Çoğunu tutuyorum	14	10,4	10,6	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerin, %89.4'ü Ramazan orucunun hepsini tuttuğunu, %10.6'sı da ara-sıra tuttuklarını belirtmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin oruç konusundaki dini tutumunun davranışsal boyutu, olumlu ve oranı da yüksektir. Bunun nedeni de, oruç ibadetinin sosyal gelenek yönünün fazla ve toplumca oruç ibadetine daha çok önem verildiğindedir, denebilir.

6. Yaş Değişkenine Göre Ramazan Orucu Tutma Durumu

Tablo 20

Yaşınız * Ramazan orucunu tutuyor musunuz? Crosstabulation

			Ramazan orucunu tutuyor musunuz?		Total
			Hepsini tutuyorum	Çoğunu tutuyorum	
Yaşınız	13-14	Count	55	3	58
		% within Yaşınız	94,8%	5,2%	100,0%
		% of Total	41,7%	2,3%	43,9%
	15-16	Count	51	9	60
		% within Yaşınız	85,0%	15,0%	100,0%
		% of Total	38,6%	6,8%	45,5%
	17-18	Count	12	2	14
		% within Yaşınız	85,7%	14,3%	100,0%
		% of Total	9,1%	1,5%	10,6%
Total		Count	118	14	132
		% within Yaşınız	89,4%	10,6%	100,0%
		% of Total	89,4%	10,6%	100,0%

Örnekleme grubundaki 13-14 yaş grubu arasındaki öğrencilerin %94.8'i Ramazan orucunun hepsini tuttuğunu, %5.2'si çoğunu tuttuğunu; 15-16 yaş grubu

arasındaki öğrencilerin %85'i hepsini tuttuğunu, %15'i ara-sıra tuttuğunu; 17-18 yaş grubu arasındaki öğrencilerin %85.7'si hepsini tuttuğunu, %14.3'ü ara sıra tuttuklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yaşı ilerledikçe, oruç tutma oranının azaldığı görülmektedir. Bunun sebebi de, 13-14 yaşlarının kızların adet görme öncesi olduğundan kaynaklanabilir.

7. Cinsiyet Değişkenine Göre Ramazan Orucu Tutma Durumu

Tablo 21

Cinsiyetiniz * Ramazan orucunu tutuyor musunuz? Crosstabulation

			Ramazan orucunu tutuyor musunuz?		Total
			Hepsini tutuyorum	Çoğunu tutuyorum	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	31	3	34
		% within Cinsiyetiniz	91,2%	8,8%	100,0%
		% of Total	23,5%	2,3%	25,8%
	Erkek	Count	87	11	98
		% within Cinsiyetiniz	88,8%	11,2%	100,0%
		% of Total	65,9%	8,3%	74,2%
Total	Count	118	14	132	
	% within Cinsiyetiniz	89,4%	10,6%	100,0%	
	% of Total	89,4%	10,6%	100,0%	

Kız öğrencilerin %91.2'si Ramazan orucunun tamamını tuttıklarını, %8.8'i çoğunu tuttuğunu; erkek öğrencilerin %88.8'i Ramazan orucunun tamamını tuttıklarını, %11.2'si çoğunu tuttıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, kız öğrenciler ve erkek öğrenciler de oruç tutma ile ilgili dini davranışın olumlu ve oranının yüksek olduğu görülmektedir.

8. Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Ramazan Orucu Tutma Durumu

Tablo 22

Kur'an kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü? * Ramazan orucunu tutuyor musunuz? Crosstabulation

			Ramazan orucunu tutuyor musunuz?		Total
			Hepsini tutuyorum	Çoğunu tutuyorum	
Kur'an kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü?	İlkokulda gördüm	Count	53	8	61
		% within Kur'an kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü? % of Total	86,9%	13,1%	100,0%
	İlkokulla birlikte özel din eğitimi aldım	Count	64	6	70
		% within Kur'an kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü? % of Total	40,5%	6,1%	46,6%
Total	Count	117	14	131	
	% within Kur'an kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü? % of Total	89,3%	10,7%	100,0%	
		89,3%	10,7%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Kur'an Kursu'na gelmeden önce ilkokulda dini eğitim alanların, %86.9'u Ramazan orucunun tamamını tuttuğunu, %13.1'i çoğunu tuttuğunu; Kur'an Kursuna gelmeden önce ilkokulla birlikte özel din eğitimi alanların, %91.4'ü Ramazan orucunun hepsini tuttuğunu, %8.6'sı da çoğunu tuttuğunu belirtmişlerdir. Buna göre, ilkokulla birlikte alınan özel dini eğitimin oruç tutma ile ilgili dini davranışı olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

9. Dini Yayınları Okuma

Tablo 23

Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Her gün düzenli okuyorum	19	14,2	14,4	14,4
	Bazen okuyorum	98	73,1	74,2	88,6
	Sadece kursta okuyorum	12	9,0	9,1	97,7
	Hiç okumuyorum	3	2,2	2,3	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örneklem grubundaki öğrencilerin, %14.4'ü dini yayınları her gün düzenli okuduğunu, %74.2'si bazen okuduğunu, %9.1'i sadece kursta okuduğunu, %2.3'ü de hiç okumadığını belirtmişlerdir. Buna göre, Kur'an Kursundaki öğrencilerin dini yayınları okuma oranının düşük olduğu ve buna bağlı olarak dini bilgilerinin yetersiz olduğu söylenebilir.

10. Yaş Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma Durumu

Tablo 24

Yaşınız * Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz? Crosstabulation

			Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz?				Total
			Her gün düzenli okuyorum	Bazen okuyorum	Sadece kursta okuyorum	Hiç okumuyorum	
Yaşınız	13-14	Count	12	43	2	1	53
		% within Yaşınız	20,7%	74,1%	3,4%	1,7%	100,0%
		% of Total	9,1%	32,6%	1,5%	,8%	43,9%
15-16	Count	4	44	10	2	60	
	% within Yaşınız	6,7%	73,3%	16,7%	3,3%	100,0%	
	% of Total	3,0%	33,3%	7,6%	1,5%	45,5%	
17-18	Count	3	11			14	
	% within Yaşınız	21,4%	78,6%			100,0%	
	% of Total	2,3%	8,3%			10,6%	
Total	Count	19	98	12	3	132	
	% within Yaşınız	14,4%	74,2%	9,1%	2,3%	100,0%	
	% of Total	14,4%	74,2%	9,1%	2,3%	100,0%	

Örneklem grubundaki 13-14 yaş grubundaki öğrencilerden, %20.7'sinin her gün düzenli dini yayın okuduğunu, %74.1'i bazen okuduğunu, %3.4'ü sadece kursta okuduğunu, %1.7'si hiç okumadığını; 15-16 yaş grubundaki öğrencilerden %6.7'sinin

her gün düzenli dini yayınları okuduğunu, %73.3'ünün bazen okuduğunu, %16.7'sinin sadece kursta okuduğunu, %3.3'ünün hiç okumadığını; 17-18 yaş grubundaki öğrencilerin %21.4'ünün her gün düzenli dini yayın okuduğunu, %78.6'sı bazen okuduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, yaş dağılımındaki grupların hepsinde dini yayın okuma oranının düşük olduğu gözlenmektedir. Bilhassa, 15-16 yaşlarında bu oranının daha fazla azalmasının sebebi, ergenlik dönemine giren öğrencinin bedeni ve ruhi gelişiminin etkisiyle bir bunalım dönemine girmesinden kaynaklanmaktadır.⁸³

11. Cinsiyet Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma Durumu

Tablo 25

Cinsiyetiniz * Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz? Crosstabulation

		Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz?				Total	
		Her gün düzenli okuyorum	Bazen okuyorum	Sadece kursta okuyorum	Hiç okumuyorum		
Cinsiyetiniz	Kız	Count	6	25	1	2	34
		% within Cinsiyetiniz	17,6%	73,5%	2,9%	5,9%	100,0%
		% of Total	4,5%	18,9%	,8%	1,5%	25,8%
	Erkek	Count	13	73	11	1	98
		% within Cinsiyetiniz	13,3%	74,5%	11,2%	1,0%	100,0%
		% of Total	9,8%	55,3%	8,3%	,8%	74,2%
Total	Count	19	98	12	3	132	
	% within Cinsiyetiniz	14,4%	74,2%	9,1%	2,3%	100,0%	
	% of Total	14,4%	74,2%	9,1%	2,3%	100,0%	

Kız öğrencilerden, %17.6'sı dini yayınları her gün düzenli okuduğunu, %73.5'şi bazen okuduğunu, %2.9'u sadece Kur'an Kursu'nda okuduğunu, %5.9'u hiç okumadığını; erkek öğrencilerden %13.3'ü her gün düzenli olarak okuduğunu, %74.5'i bazen okuduğunu, %11.2'si sadece Kur'an Kursu'nda okuduğunu, %1'i ise hiç okumadığını belirtmişlerdir. Burada görüldüğü üzere, kız öğrencilerle erkek öğrencilerin dini yayınları okuma oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu da, kız ve erkek öğrencilerde dini yayınları okumanın düşük olduğunu göstermektedir.

⁸³ H. Hökelekli, a.g.e., s. 270

12. Kur'an Kursuna Gelmeden Önce Din Eğitimi Alma Değişkenine Göre Dini Yayınları Okuma Durumu

Tablo 26

Kuran kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü? * Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz? Crosstabulation

		Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz?				Total
		Her gün düzenli okuyorum	Bazen okuyorum	Sadece kursta okuyorum	Hiç okumuyorum	
Kuran kursuna gelmeden önce din eğitimi gördünüz mü?	İlkokulda gördüm	8 13,1% 6,1%	45 73,8% 34,4%	6 9,8% 4,6%	2 3,3% 1,5%	61 100,0% 46,6%
	İlkokulla birlikte özel din eğitimi aldım	11 15,7% 8,4%	52 74,3% 39,7%	6 8,6% 4,6%	1 1,4% ,8%	70 100,0% 53,4%
Total		19 14,5% 14,5%	97 74,0% 74,0%	12 9,2% 9,2%	3 2,3% 2,3%	131 100,0% 100,0%

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Kur'an Kursu'na gelmeden önce ilkokulda din eğitimi alanların %13.1'i dini yayınları her gün düzenli okuduğunu, %73.8'i bazen okuduğunu, %9.8'i sadece Kur'an Kursu'nda okuduğunu, %3.3'ü hiç okumadığını; Kur'an Kursu'na gelmeden önce ilkokulla birlikte özel dini eğitim alanların %15.7'si her gün düzenli okuduğunu, %74.3'ü bazen okuduğunu, %8.6'sı sadece Kur'an Kursunda okuduğunu, %1.4'ü ise hiç okumadığını belirtmişlerdir. Buna göre, ilkokulla birlikte özel dini eğitim almanın dini yayınları okumayı çok fazla etkilemediği görülmektedir. Yine bu durum, Kur'an Kurslarında öğrencilerin dini yayınları okumaya teşvik edilmediğini de göstermektedir.

13. Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu

Tablo 27

Bir Kuran kursu öğrencisi olarak dini konuları sizce ne kadar biliyorsunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok iyi	5	3,7	3,8	3,8
	İyi	69	51,5	52,3	56,1
	Orta	45	33,6	34,1	90,2
	Az	13	9,7	9,8	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerden, %3.8'i dini konuları çok iyi bildiklerini, %52.3'ü iyi bildiklerini, %34.1'i orta derecede bildiklerini, %9.8'i ise az bildiklerini belirtmişlerdir. Buna göre, Kur'an Kursu'nda dini bilgilerin yeterli derecede verildiği söylenebilir.

14. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu

Tablo 28

Yaşınız * Bir Kuran kursu öğrencisi olarak dini konuları sizce ne kadar biliyorsunuz?
Crosstabulation

			Bir Kuran kursu öğrencisi olarak dini konuları sizce ne kadar biliyorsunuz?				Total
			Çok iyi	İyi	Orta	Az	
Yaşınız	13-14	Count	3	34	16	5	58
		% within Yaşınız	5,2%	58,6%	27,6%	8,6%	100,0%
		% of Total	2,3%	25,8%	12,1%	3,8%	43,9%
	15-16	Count	2	26	26	6	60
		% within Yaşınız	3,3%	43,3%	43,3%	10,0%	100,0%
		% of Total	1,5%	19,7%	19,7%	4,5%	45,5%
	17-18	Count		9	3	2	14
		% within Yaşınız		64,3%	21,4%	14,3%	100,0%
		% of Total		6,8%	2,3%	1,5%	10,6%
Total		Count	5	69	45	13	132
		% within Yaşınız	3,8%	52,3%	34,1%	9,8%	100,0%
		% of Total	3,8%	52,3%	34,1%	9,8%	100,0%

Örnekleme grubundaki 13-14 yaş grubundaki öğrencilerden, %5.2'si dini konuları çok iyi bildiklerini, %58.6'sı iyi bildiklerini, %27.6'sı orta seviyede bildiklerini, %8.6'sı az bildiklerini; 15-16 yaş grubu arasındaki öğrencilerden %3.3'ü çok iyi bildiklerini, %43.3'ü iyi bildiklerini, %43.3'ü orta seviyede bildiklerini, %10'nu az bildikleri; 17-18 yaş grubu arasındaki öğrencilerden %64.3'ü iyi bildiklerini, %21.4'ü orta seviyede bildiklerini, %14.3'ü ise az bildiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, yaş grupları arasında dini bilgileri bilme hususunda bazı farklılıklar varsa da, önemli bir fark görülmemektedir.

15. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursu Öğrencisi Olarak Dini Konuları Bilme Durumu

Tablo 29

Cinsiyetiniz * Bir Kuran kursu öğrencisi olarak dini konuları sizce ne kadar biliyorsunuz? Crosstabulation

			Bir Kuran kursu öğrencisi olarak dini konuları sizce ne kadar biliyorsunuz?				Total
			Çok iyi	İyi	Orta	Az	
Cinsiyetiniz	Kız	Count		20	8	6	34
		% within Cinsiyetiniz		58,8%	23,5%	17,6%	100,0%
	Erkek	% of Total		15,2%	6,1%	4,5%	25,8%
		Count	5	49	37	7	98
	% within Cinsiyetiniz	5,1%	50,0%	37,8%	7,1%	100,0%	
	% of Total	3,8%	37,1%	28,0%	5,3%	74,2%	
Total	Count	5	69	45	13	132	
	% within Cinsiyetiniz	3,8%	52,3%	34,1%	9,8%	100,0%	
	% of Total	3,8%	52,3%	34,1%	9,8%	100,0%	

Kız öğrencilerden, %58.8'i Kur'an Kursu Öğrencisi olarak dini konuları iyi bildiğini, %23.5'i orta seviyede bildiğini, %17.6'sı az bildiğini; erkek öğrencilerden, %5.1'i dini konuları çok iyi bildiğini, %50'si iyi bildiğini, %37.8'i orta seviyede bildiğini, %7.1'i az bildiğini belirtmiştir. Buna göre, Kur'an Kursu'ndaki kız ve erkek öğrencilerin dini bilgileri bilme konusunda önemli bir fark görülmemiştir.

16. Kur'an Kursunda Öğretilenlerin Pratik Hayatta Uygulanması

Tablo 30

Kursta öğrendiklerinizi pratik hayatta uygulayabiliyor musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Her zaman uyguluyorum	39	29,1	29,8	29,8
	Ara-sıra uyguluyorum	86	64,2	65,6	95,4
	Uygulayamıyorum	6	4,5	4,6	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerden, %29.8'i Kur'an Kursunda öğrendiklerini pratik hayatta her zaman uyguladıklarını, %65.6'sı ara-sıra uyguladıklarını, %4.6'sı uygulayamadıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, Kur'an Kursundaki öğrencilerin almış

oldukları dini eğitimi, pratik hayatta tam uygulayamadıkları, yani dini tutumlarının davranış boyutunun yeteri kadar gelişmediği görülmektedir.

17. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursunda Öğretilenlerin Pratik Hayatta Uygulanması

Tablo 31

Yaşınız * Kursta öğrendiklerinizi pratik hayatta uygulayabiliyor musunuz? Crosstabulation

	Kursta öğrendiklerinizi pratik hayatta uygulayabiliyor musunuz?			Total	
	Her zaman uyguluyorum	Ara-sıra uyguluyorum	Uygulayamıyorum		
Yaşınız	13-14	17 29,8% 13,0%	37 64,9% 28,2%	3 5,3% 2,3%	57 100,0% 43,5%
	15-16	19 31,7% 14,5%	38 63,3% 29,0%	3 5,0% 2,3%	60 100,0% 45,8%
	17-18	3 21,4% 2,3%	11 78,6% 8,4%		14 100,0% 10,7%
Total	39 29,8% 29,8%	86 65,6% 65,6%	6 4,6% 4,6%	131 100,0% 100,0%	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, 13-14 yaş grubundaki öğrencilerden %29.8'i Kur'an Kursunda öğrendiklerini pratik hayatta her zaman uyguladıklarını, %64.9'u ara-sıra uyguladıklarını, %5.3'ü uygulayamadıklarını; 15-16 yaş grubu arasındaki öğrencilerden %31.7'si her zaman uyguladıklarını; %63.3'ü ara-sıra uyguladıklarını, %5'i uygulamadıklarını; 17-18 yaş grubu arasındakilerden %21.4'ü, her zaman uyguladıklarını %78.6'sı da ara-sıra uyguladıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, Kur'an Kursundaki almış oldukları dini bilgileri, her yaş grubundaki öğrencilerin tam olarak pratik hayata geçiremedikleri, yani dini tutumun davranış boyutunun yeteri kadar oluşmadığı söylenebilir.

18. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursunda Öğretilenlerin Pratik Hayatta Uygulanması

Tablo 32

Cinsiyetiniz * Kursta öğrendiklerinizi pratik hayatta uygulayabiliyor musunuz? Crosstabulation

			Kursta öğrendiklerinizi pratik hayatta uygulayabiliyor musunuz?			Total
			Her zaman uyguluyorum	Ara-sıra uyguluyorum	Uygulayamıyorum	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	10	23	1	34
		% within Cinsiyetiniz	29,4%	67,6%	2,9%	100,0%
		% of Total	7,6%	17,6%	,8%	26,0%
	Erkek	Count	29	63	5	97
		% within Cinsiyetiniz	29,9%	64,9%	5,2%	100,0%
		% of Total	22,1%	48,1%	3,8%	74,0%
Total	Count	39	86	6	131	
	% within Cinsiyetiniz	29,8%	65,6%	4,6%	100,0%	
	% of Total	29,8%	65,6%	4,6%	100,0%	

Örnekleme grubundaki kız öğrencilerden, %29.4'ü Kur'an Kursunda öğrendikleri bilgileri her zaman uyguladıklarını, %67.6'sı ara-sıra uyguladıklarını, %2.9'u uygulayamadıklarını; erkek öğrencilerden %29.9'u her zaman uyguladıklarını, %64.9'u ara-sıra uyguladığını, %5.2'si uygulamadıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, kız ve erkek öğrencilerin Kur'an Kursunda öğretilenleri pratik hayata yeteri kadar geçiremedikleri gözlenmektedir.

D. KUR'AN KURSLARINDAKİ EĞİTİM İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI

1. Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı

Kuran Kursunda almış olduğunuz eğitimin faydalı olduğuna inanıyor musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle inanıyorum	100	74,6	75,8	75,8
	Kısmen inanıyorum	30	22,4	22,7	98,5
	İnanmıyorum	2	1,5	1,5	100,0
	Total	132	98,5	100,0	
Missing	System	2	1,5		
Total		134	100,0		

Öğrencilerin %78.5'i Kur'an Kursunda almış oldukları eğitimin kesinlikle faydalı olduğuna, %22.7'si kısmen faydalı olduğuna inanıyor. %1.5'i ise faydalı olduğuna inanmıyor. Bu da gösteriyor ki, öğrencilerin çoğu Kur'an Kursundaki eğitimin faydalı olduğunu kabul ediyor.

2. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı

Tablo 34

Yaşınız * Kuran Kursunda almış olduğunuz eğitimin faydalı olduğuna inanıyor musunuz?
Crosstabulation

			Kuran Kursunda almış olduğunuz eğitimin faydalı olduğuna inanıyor musunuz?			Total
			Kesinlikle inanıyorum	Kısmen inanıyorum	İnanmıyorum	
Yaşınız	13-14	Count	39	17	2	58
		% within Yaşınız	67,2%	29,3%	3,4%	100,0%
		% of Total	29,5%	12,9%	1,5%	43,9%
	15-16	Count	50	10		60
		% within Yaşınız	83,3%	16,7%		100,0%
		% of Total	37,9%	7,6%		45,5%
	17-18	Count	11	3		14
		% within Yaşınız	78,6%	21,4%		100,0%
		% of Total	8,3%	2,3%		10,6%
Total	Count	100	30	2	132	
	% within Yaşınız	75,8%	22,7%	1,5%	100,0%	
	% of Total	75,8%	22,7%	1,5%	100,0%	

13-14 yaşındaki öğrencilerin, %67.2'si almış olduğu eğitimin kesinlikle faydalı olduğuna, %29.3'ü kısmen faydalı olduğuna, %3.4'ü de faydalı olmadığına inanıyor. 15-16 yaşındaki öğrencilerin, %83.3'ü kesinlikle faydalı olduğuna, %16.7'si kısmen faydalı olduğuna inanıyor. 17-18 yaşındakilerin ise, %78.6'sı kesinlikle faydalı olduğuna, %21.4'ü kısmen faydalı olduğuna inanıyor. Bu da gösteriyor ki, yaş ilerledikçe, genel itibariyle öğrencilerin çoğu almış oldukları eğitimin faydasına daha çok inanıyor. 13-14 yaşındakilerde bu oranın düşük olmasının sebebi, onların diğerlerine göre yaşlarının küçük olmasından dolayı almış oldukları bu eğitimin faydasını henüz kavrayamamış olmaları olabilir.

3. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursu Eğitiminin Faydalı Olup Olmadığı

Tablo 35

Cinsiyetiniz * Kuran Kursunda almış olduğunuz eğitimin faydalı olduğuna inanıyor musunuz?
Crosstabulation

			Kuran Kursunda almış olduğunuz eğitimin faydalı olduğuna inanıyor musunuz?			Total
			Kesinlikle inanıyorum	Kısmen inanıyorum	İnanmıyorum	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	29	5		34
		% within Cinsiyetiniz	85,3%	14,7%		100,0%
		% of Total	22,0%	3,8%		25,8%
	Erkek	Count	71	25	2	98
		% within Cinsiyetiniz	72,4%	25,5%	2,0%	100,0%
		% of Total	53,8%	18,9%	1,5%	74,2%
Total	Count	100	30	2	132	
	% within Cinsiyetiniz	75,8%	22,7%	1,5%	100,0%	
	% of Total	75,8%	22,7%	1,5%	100,0%	

Kız öğrencilerin, %85.3'ü almış oldukları eğitimin kesinlikle faydalı olduğuna, %14.7'si kısmen faydalı olduğuna inanıyor. Erkek öğrencilerin, %72.4'ü kesinlikle faydalı olduğuna, %25.5'i kısmen faydalı olduğuna inandığını, %2'si de faydalı olduğuna inanmadığını söylemektedir. Kızların almış oldukları eğitimin faydalı olduğuna, erkeklerden daha fazla inandıkları görülmektedir. Fakat, bu çok büyük bir yüzde teşkil etmemektedir. Bu konuda kız öğrencilerle, erkek öğrencilerin düşünceleri arasında çok büyük bir farklılık söz konusu değildir.

4. İlk Gün ile Şu Andaki Duygular

Tablo 36

Kuran Kursuna geldiğiniz günle, şu andaki duygularınızı karşılaştırır mısınız?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Olumlu yönde değişti	92	68,7	73,6	73,6
	Değişmedim	15	11,2	12,0	85,6
	Olumsuz yönde değişti	18	13,4	14,4	100,0
	Total	125	93,3	100,0	
Missing	System	9	6,7		
Total		134	100,0		

Öğrencilerin Kur'an Kursuna geldikten sonraki düşüncelerini, ilk geldikleri gün ile karşılaştırdığımızda, öğrencilerin %73.6'sı düşüncelerinin olumlu yönde değiştiğini, %12'si değişmediğini, %14.4'ü de olumsuz yönde değiştiğini söylemiştir. Olumlu yönde değişenler, kursa gelmeden önce Kur'an Kursları hakkında olumsuz bazı düşüncelere sahip olduklarını ancak, geldikten sonra bu düşüncelerinin olumlu olarak değiştiğini söylemişlerdir. Düşünceleri değişmeyenlerin ve olumsuz yönde değişenlerin, öğretmenler, Kur'an Kurslarının fiziki durumu, eğitimin kalitesi gibi noktalarda gördükleri eksikler sebebiyle, bu şekilde düşünüyor olabilirler.

5. Cinsiyet Değişkenine Göre İlk Gün ile Şu Andaki Duygular

Tablo 37

Cinsiyetiniz * Kuran Kursuna geldiğiniz günle, şu andaki duygularınızı karşılaştırır mısınız?
Crosstabulation

			Kuran Kursuna geldiğiniz günle, şu andaki duygularınızı karşılaştırır mısınız?			Total
			Olumlu yönde değişti	Değişmedi	Olumsuz yönde değişti	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	27	2	3	32
		% within Cinsiyetiniz	84,4%	6,3%	9,4%	100,0%
		% of Total	21,6%	1,6%	2,4%	25,6%
Erkek	Erkek	Count	65	13	15	93
		% within Cinsiyetiniz	69,9%	14,0%	16,1%	100,0%
		% of Total	52,0%	10,4%	12,0%	74,4%
Total	Total	Count	92	15	18	125
		% within Cinsiyetiniz	73,6%	12,0%	14,4%	100,0%
		% of Total	73,6%	12,0%	14,4%	100,0%

Tabloya göre kız öğrencilerin, %84.4'ü ilk güne göre şu andaki duygularının olumlu yönde değiştiğini, %6.3'ü değişmediğini, %9.4'ü olumsuz yönde değiştiğini; erkeklerin %69.9'u olumlu yönde değiştiğini, %14'ü değişmediğini, %16.1'i olumsuz yönde değiştiğini söylemişlerdir. Bu sonuçlara göre, kız öğrencilerin erkeklere göre duygularının olumlu yönde değişme oranı daha yüksektir. Bunda, hocaların öğrencilere karşı tutumları, kız öğrencilerin erkeklere göre yaşlarının daha büyük olması etkili olmuş olabilir.

6. Kur'an Kursuna Devam Etmekten Memnun Olma Durumu

Tablo 38

Şu anda Kuran Kursuna devam etmekten memnun musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok memnunum	36	26,9	27,5	27,5
	Memnunum	37	27,6	28,2	55,7
	Memnun değilim	45	33,6	34,4	90,1
	Kararsızım	13	9,7	9,9	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Öğrencilerin %27.5'i şu anda Kur'an Kursuna devam etmekten çok memnun olduğunu, %28.2'si memnun olduğunu, %34.4'ü memnun olmadığını, %9.9'u da kararsız olduğunu belirtmişlerdir. Bu da gösteriyor ki, öğrencilerin yarıya yakın bir kısmı Kur'an Kursuna devam etmekten memnun değil veya kararsızdır. Bunun sebebi de, verilen eğitim, fiziki şartlar ve ortam, öğretmen ve arkadaşlarının tutum ve davranışlarında aranabilir. Ayrıca, aileden uzak olma ve gelecek endişesinin de bunda etkisi olabilir.

7. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kursu'na Devam Etmekten Memnun Olma Durumu

Tablo 39

Yaşınız * Şu anda Kuran Kursuna devam etmekten memnun musunuz? Crosstabulation

		Şu anda Kuran Kursuna devam etmekten memnun musunuz?				Total	
		Çok memnunum	Memnunuz	Memnun değilim	Kararsızım		
Yaşınız	13-14	Count	17	17	17	7	53
		% within Yaşınız	29,3%	29,3%	29,3%	12,1%	100,0%
		% of Total	13,0%	13,0%	13,0%	5,3%	44,3%
15-16	Count	13	13	27	6	59	
	% within Yaşınız	22,0%	22,0%	45,8%	10,2%	100,0%	
	% of Total	9,9%	9,9%	20,6%	4,6%	45,0%	
17-18	Count	6	7	1		14	
	% within Yaşınız	42,9%	50,0%	7,1%		100,0%	
	% of Total	4,6%	5,3%	,8%		10,7%	
Total	Count	36	37	45	13	131	
	% within Yaşınız	27,5%	28,2%	34,4%	9,9%	100,0%	
	% of Total	27,5%	28,2%	34,4%	9,9%	100,0%	

13-14 yaşındaki öğrencilerin, %29.3'ü Kur'an Kursuna devam etmekten çok memnun olduğunu, %29.3'ü memnun olduğunu, %29.3'ü memnun olmadığını, %12.1'i kararsız olduğunu; 15-16 yaşındakilerin, %22'si çok memnun olduğunu, %22'si memnun olduğunu, %45.8'i memnun olmadığını, %10.2'si kararsız olduğunu; 17-18 yaşındakilerin de, %42.9'u çok memnun olduğunu, %50'si memnun olduğunu, %7.1'i memnun olmadığını söylemiştir. 15-16 yaşındaki öğrencilerin yarıya yakını, Kur'an Kursuna devam etmekten memnun olmadığını söylemiştir. Ergenlik çağına yeni giren öğrencinin, bu yaşlarda başkalarından emir almak ve başkalarının kontrolü altında olmak istememesi bunun sebeplerinden olabilir. 17-18 yaşlarındaki öğrencilerin, yarıya yakınının Kur'an Kursuna devam etmekten memnun olmasının sebebi de, ergenlik çağından gençlik çağına yeni girmiş olan öğrencinin, artık ergenliğin vermiş olduğu gerginlikten kurtulmasının ve dini inançları ile değerlerini şuurulu olarak keşfetme ihtiyacının bir sonucu olabilir.

8. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursuna Devam Etmekten Memnun Olma Durumu

Tablo 40

Cinsiyetiniz * Şu anda Kuran Kursuna devam etmekten memnun musunuz? Crosstabulation

			Şu anda Kuran Kursuna devam etmekten memnun musunuz?				Total
			Çok memnun um	Memnunu m	Memnun değilim	Kararsızım	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	12	11	10	1	34
		% within Cinsiyetiniz	35,3%	32,4%	29,4%	2,9%	100,0%
		% of Total	9,2%	8,4%	7,6%	,8%	26,0%
	Erkek	Count	24	26	35	12	97
		% within Cinsiyetiniz	24,7%	26,8%	36,1%	12,4%	100,0%
		% of Total	18,3%	19,8%	26,7%	9,2%	74,0%
Total	Count	36	37	45	13	131	
	% within Cinsiyetiniz	27,5%	28,2%	34,4%	9,9%	100,0%	
	% of Total	27,5%	28,2%	34,4%	9,9%	100,0%	

Kız öğrencilerin, %35.3'ü Kur'an Kursuna devam etmekten çok memnun olduğunu, %32.4'ü memnun olduğunu, %29.4'ü memnun olmadığını, %2.9'u kararsız olduğunu, erkek öğrencilerin, %24.7'si çok memnun olduğunu, %26.8'i memnun olduğunu, %36.1'i memnun olmadığını, %12.4'ü kararsız olduğunu belirtmişlerdir. Kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında, Kur'an Kursuna devam etmekten memnun olup olmama konusunda önemli bir fark bulunmamıştır. Kız ve erkek öğrencilerin yarıdan çoğu, genel itibariyle memnundur. Ancak, memnun olmayanların oranı da azımsanmayacak derecededir. Bunda da yine, Kur'an Kursları ile ilgili olumsuz şeylerin etkili olduğu söylenebilir.

9. Kur'an Kursuna Kimin Tesiriyle Geldiniz? Değişkenine Göre Devam Etmekten Memnun musunuz?

Tablo 41

**Kursa kimin tesiriyle geldiniz? * Şu anda Kuran Kursuna devam etmektan memnun musunuz?
Crosstabulation**

		Şu anda Kuran Kursuna devam etmektan memnun musunuz?				Total
		Çok memnun um	Memnunu m	Memnun değilim	Kararsızım	
Kursa kimin tesiriyle geldiniz?	Ailemim tesiriyle geldim	13 31,0% 9,9%	8 19,0% 6,1%	14 33,3% 10,7%	7 16,7% 5,3%	42 100,0% 32,1%
	Arkadaşlarımın	1 20,0% ,8%	2 40,0% 1,5%	2 40,0% 1,5%		5 100,0% 3,8%
	Kendi istediğimle	22 26,5% 16,8%	26 31,3% 19,8%	29 34,9% 22,1%	6 7,2% 4,6%	83 100,0% 63,4%
	Diğer		1 100,0% ,8%			1 100,0% ,8%
Total		36 27,5% 27,5%	37 28,2% 28,2%	45 34,4% 34,4%	13 9,9% 9,9%	131 100,0% 100,0%

Ailemin tesiriyle Kur'an Kursuna geldim diyen öğrencilerin, %31'i devam etmektan çok memnun olduklarını, %19'u memnun olduklarını, %33.3'ü memnun olmadığını, %16.7'si kararsız olduğunu; arkadaşlarının tesiriyle geldim diyenlerin, %20'si çok memnun olduğunu, %40'i memnun olduğunu, %40'ı memnun olmadığını; kendi isteğimle geldim diyenlerin, %26.5'i çok memnun olduğunu, %31.3'ü memnun olduğunu, %34.9'u memnun olmadığını, %7.2'si de kararsız olduğunu söylemişlerdir. Buna göre, Kur'an Kursuna kimin tesiriyle geldiği konusu, Kur'an Kursuna devam etmeyi olumlu veya olumsuz yönde etkilememiştir.

10. Kur'an Kursundan Memnun Olmama Sebepleri

Tablo 42

Kurstan memnun değilseniz sebep nedir?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kursa istemeyerek gelmem	5	3,7	9,3	9,3
	Öğretmenlerin tutum ve davranışları	18	13,4	33,3	42,6
	Fiziki şartların ve ortamın yetersizliği	21	15,7	38,9	81,5
	Derslerin ağır olması	5	3,7	9,3	90,7
	Başka	5	3,7	9,3	100,0
	Total	54	40,3	100,0	
Missing	System	80	59,7		
Total		134	100,0		

Öğrencilerin %9.3'ü Kur'an Kursuna istemeyerek gelmeyi, %33.3'ü öğretmenlerin tutum ve davranışlarını, %38.9'u fiziki şartların ve ortamın yetersizliğini, %9.3'ü derslerin ağır olmasını, %9.3'ü de başka (yemeklerin kötü olması, Kur'an Kursunun bazen sıkıcı olması, izinlerin azlığı vb.) nedenleri Kur'an Kursundan memnun olmamaya sebep olarak göstermişlerdir. Bu sonuçlara göre, öğretmenlerin tutum ve davranışları ile fiziki şartların ve ortamın yetersizliği ciddi bir oran teşkil etmektedir. Buna göre de, Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin pedagojik formasyon yönünden geliştirilmesi ve fiziki şartların daha iyi hale getirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

11. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kursundan Memnun Olmama Sebepleri

Tablo 43

Cinsiyetiniz * Kurstan memnun değilseniz sebep nedir? Crosstabulation

			Kurstan memnun değilseniz sebep nedir?					Total
			Kursa istemeyerek gelmem	Öğretmenlerin tutum ve davranışları	Fiziki şartların ve ortamın yetersizliği	Derslerin ağır olması	Başka	
Cinsiyetiniz	Kız	C	1 8,3% 1,9%		5 41,7% 9,3%	4 33,3% 7,4%	2 16,7% 3,7%	12 100,0% 22,2%
	Erkek	C	4 9,5% 7,4%	18 42,9% 33,3%	16 38,1% 29,6%	1 2,4% 1,9%	3 7,1% 5,6%	42 100,0% 77,8%
Total		C	5 9,3% 9,3%	18 33,3% 33,3%	21 38,9% 38,9%	5 9,3% 9,3%	5 9,3% 9,3%	54 100,0% 100,0%

Kız öğrencilerin %8.3'ü Kur'an Kursuna istemeyerek gelmeyi, %41.7'si fiziki şartların yetersizliğini, %33.3'ü derslerin ağır olmasını, %16.7'si de diğer sebepleri; erkek öğrencilerin %9.5'i Kur'an Kursuna istemeyerek gelmeyi, %42.9'u öğretmenlerin tutum ve davranışlarını, %38.1'i fiziki şartların yetersizliğini, %2.4'ü derslerin ağır olmasını, %7.1'i de diğer sebepleri Kur'an Kursundan memnun olmama sebepleri arasında göstermişlerdir. Kız öğrencilerin hepsi öğretmenlerinden memnun iken, erkek öğrencilerin yarıya yakınının memnun olmadığı, kız öğrencilerin üçte biri derslerin ağır olmasını sebep olarak gösterirken, erkeklerde bu oranın yok denecek kadar az olduğu göze çarpmaktadır. Buna göre, bayan öğretmenlerin tutum ve davranışlarının erkek öğretmenlerden daha iyi olduğu, kız öğrencilerin erkeklere oranla derslerden daha fazla sıkıldıkları sonucu çıkmaktadır.

12. Kur'an Kursunun Memnun Olmadığınız Yönlerinin Önem Sırası

Tablo 44

Kursun memnun olmadığınız yönlerini sırası ile yazınız?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Öğrencilerle ilgilenmeme	3	2,2	4,8	4,8
	Bazen sıkıcı geliyor	9	6,7	14,3	19,0
	Öğrencilerle ilgilenmeme	3	2,2	4,8	23,8
	Temizlik	3	2,2	4,8	28,6
	Arkadaşlar	6	4,5	9,5	38,1
	Yemekler	18	13,4	28,6	66,7
	Tatillerin fazla olması	5	3,7	7,9	74,6
	Öğretmenlerin sert tutumu	15	11,2	23,8	98,4
	izinlerin az olması	1	,7	1,6	100,0
	Total	63	47,0	100,0	
Missing	System	71	53,0		
Total		134	100,0		

Öğrencilerin Kur'an Kursundan memnun olmama sebeplerini sıralayacak olursak; yemekler %28.6, öğretmenlerin sert tutumu %23.8, Kur'an Kursunun sıkıcı olması %14.3, öğrencilerle ilgilenmeme % 9.6, arkadaşların tutum ve davranışları %9.5, tatillerin fazla olması %7.9, temizliğin kötü olması %4.8, izinlerin az olması %1.6 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, yurtların fiziki şartlar ve imkanlar yönünden düzeltilmesi, öğretmenlerin öğrencilere karşı yanlış tutum ve davranışlarını düzeltmeleri gerektiği ortaya çıkmaktadır.

13. Kur'an Kurslarındaki Sosyal ve Sportif Faaliyetler

Tablo 45

Kursta ne gibi sosyal ve sportif faaliyetler var? Üç tanesini yazınız.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Tiyatro	2	1,5	1,8	1,8
	İlahi Korosu	3	2,2	2,8	4,6
	Yarışmalar	2	1,5	1,8	6,4
	Programlar	24	17,9	22,0	28,4
	TV seyretme	22	16,4	20,2	48,6
	Spor	56	41,8	51,4	100,0
	Total	109	81,3	100,0	
Missing	System	25	18,7		
Total		134	100,0		

Öğrencilerin %51.4'ü spor, %22'si çeşitli programlar (geziler, davetler, iftarlar vb.), %20.2'si TV seyretme, %2.8'i ilahi korosu, %1.18'i tiyatro, %1.8'i de yarışmaları sosyal ve sportif faaliyetler olarak belirtmiştir. Buna göre, Kur'an Kurslarında sosyal ve sportif faaliyetler olarak en fazla spor, sonra çeşitli programlar, sonra da TV seyretme yapılmaktadır.

14. Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı

Tablo 46

Sizce Kur'an Kursları gerçek fonksiyonunu yerine getirebiliyor mu?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle getiriyor	53	39,6	40,5	40,5
	Kısmen getiriyor	75	56,0	57,3	97,7
	Getiremiyor	3	2,2	2,3	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Öğrencilerin %40.5'i Kur'an Kurslarının fonksiyonunu kesinlikle yerine getirdiğini, %57.3'ü kısmen getirdiğini, %2.3'ü de getiremediğini belirtmişlerdir. Bu neticeye göre, öğrencilerin tamamına yakını Kur'an Kurslarının gerçek fonksiyonunu yerine getirmeye çalıştığını söylemektedir. Ancak, yine de tam olarak yapamadığı ortaya çıkmaktadır.

15. Yaş Değişkenine Göre Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı

Tablo 47

Yaşınız * Sizce Kur'an Kursları gerçek fonksiyonunu yerine getirebiliyor mu? Crosstabulation

		Sizce Kur'an Kursları gerçek fonksiyonunu yerine getirebiliyor mu?			Total
		Kesinlikle getiriyor	Kısmen getiriyor	Getiremiyor	
Yaşınız	13-14	19	38	1	58
		32,8%	65,5%	1,7%	100,0%
		14,5%	29,0%	,8%	44,3%
	15-16	30	28	1	59
		50,8%	47,5%	1,7%	100,0%
		22,9%	21,4%	,8%	45,0%
	17-18	4	9	1	14
		28,6%	64,3%	7,1%	100,0%
		3,1%	6,9%	,8%	10,7%
Total		53	75	3	131
		40,5%	57,3%	2,3%	100,0%
		40,5%	57,3%	2,3%	100,0%

13-14 yaşındaki öğrencilerin, Kur'an Kursları gerçek fonksiyonunun yerine getirebiliyor mu? sorusuna, %32.8'i kesinlikle getiriyor, %65.5'i kısmen getiriyor, %1.7'si de getiremiyor; 15-16 yaşındaki öğrencilerin, %50.8'i kesinlikle getiriyor, %47.5'i kısmen getiriyor. %1.7'si de getiremiyor; 17-18 yaşındaki öğrencilerin %28.6'sı kesinlikle getiriyor, %64.3'ü kısmen getiriyor, %7.1'i de getiremiyor cevabını vermişlerdir. Bütün yaş gruplarındaki öğrencilerin çoğu, Kur'an Kurslarının fonksiyonunu yerine getirdiğini söylemektedirler.

16. Cinsiyet Değişkenine Göre Kur'an Kurslarının Gerçek Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı

Tablo 48

**Cinsiyetiniz * Sizce Kur'an Kursları gerçek fonksiyonunu yerine getirebiliyor mu?
Crosstabulation**

			Sizce Kur'an Kursları gerçek fonksiyonunu yerine getirebiliyor mu?			Total
			Kesinlikle getiriyor	Kısmen getiriyor	Getiremiyor	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	11	22	1	34
		% within Cinsiyetiniz	32,4%	64,7%	2,9%	100,0%
		% of Total	8,4%	16,8%	,8%	26,0%
	Erkek	Count	42	53	2	97
		% within Cinsiyetiniz	43,3%	54,6%	2,1%	100,0%
		% of Total	32,1%	40,5%	1,5%	74,0%
Total	Count	53	75	3	131	
	% within Cinsiyetiniz	40,5%	57,3%	2,3%	100,0%	
	% of Total	40,5%	57,3%	2,3%	100,0%	

Kız öğrencilerin, %32.4'ü Kur'an Kurslarının fonksiyonunu kesinlikle yerine getirdiğini, %64.7'si kısmen yerine getirdiğini, %2.9'u getiremediğini; erkeklerin %43.3'ü kesinlikle yerine getirdiğini, %54.6'sı kısmen getirdiğini, %2.1'i de getiremediğini söylemiştir. Buna göre, erkek ve kız öğrenciler arasında Kur'an Kurslarının gerçek fonksiyonunu yerine getirip-getiremediği ile ilgili bariz bir fark yoktur. Kız ve erkek öğrencilerin yüzdeler olarak tamamına yakını, Kur'an Kurslarının fonksiyonunu yerine getirdiğini söylemektedirler.

17. Kur'an Kursu Eğitiminin Faydasına İnanıyorum Değişkenine

Göre Fonksiyonunu Yapıp Yapmadığı

Tablo 49

Kuran Kursunda almış olduğunuz eğitimin faydalı olduğuna inanıyor musunuz? * Sizce Kur'an Kurslar gerçek fonksiyonunu yerine getirebiliyor mu? Crosstabulation

		Sizce Kur'an Kursları gerçek fonksiyonunu yerine getirebiliyor mu?			Total
		Kesinlikle getiriyor	Kısmen getiriyor	Getiremiyor	
Kuran Kursunda almış olduğunuz eğitimin faydalı olduğuna inanıyor musunuz?	Kesinlikle inanıyorum	47 47,5% 35,9%	50 50,5% 38,2%	2 2,0% 1,5%	99 100,0% 75,6%
	Kısmen inanıyorum	6 20,0% 4,6%	23 76,7% 17,6%	1 3,3% .8%	30 100,0% 22,9%
	İnanmıyorum		2 100,0% 1,5%		2 100,0% 1,5%
Total		53 40,5% 40,5%	75 57,3% 57,3%	3 2,3% 2,3%	131 100,0% 100,0%

Öğrencilerden Kur'an Kursunda almış oldukları eğitimin kesinlikle faydalı olduğunu söyleyenlerden, fonksiyonunu kesinlikle getiriyor diyenler %47.5'i, kısmen getiriyor diyenler %50.5'i, getirmiyor diyenler %2'yi; kısmen inanıyorum diyenlerden %20'si kesinlikle getirdiğini; %76.7'si kısmen getirdiğini, %3.3'ü getirmediğini; inanmıyorum diyenlerden de %100'ü kısmen getirdiğini söylemişlerdir. Buna göre, Kur'an Kurslarındaki almış oldukları eğitimin faydalı olduğunu söyleyenlerle, Kur'an Kurslarının fonksiyonunu yerine getirdiğini söyleyenlerin verdikleri cevaplar tutarlıdır.

E. KUR'AN KURSLARINDAKİ ÖĞRETMENLER İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI

1. Öğretmenlerden Memnun Olma Durumu

Tablo 50

Öğretmenlerinizden memnun musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	102	76,1	77,9	77,9
	Hayır	29	21,6	22,1	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerden %77.9'u öğretmenlerinden memnun olduklarını, %22.1'i ise öğretmenlerinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin çoğunun öğretmenlerinden memnun olduğu görülmektedir. Buradan da, öğretmenlerin öğrencilere karşı olan tutum ve davranışlarının olumlu olduğu söylenebilir. Ancak, bu oran daha da yükseltilebilir.

2. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmenlerden Memnun Olma Durumu

Tablo 51

Cinsiyetiniz * Öğretmenlerinizden memnun musunuz? Crosstabulation

			Öğretmenlerinizden memnun musunuz?		Total
			Evet	Hayır	
Cinsiyetiniz	Kız	Count	33	1	34
		% within Cinsiyetiniz	97,1%	2,9%	100,0%
		% of Total	25,2%	,8%	26,0%
	Erkek	Count	69	28	97
		% within Cinsiyetiniz	71,1%	28,9%	100,0%
		% of Total	52,7%	21,4%	74,0%
Total	Count	102	29	131	
	% within Cinsiyetiniz	77,9%	22,1%	100,0%	
	% of Total	77,9%	22,1%	100,0%	

Kız öğrencilerden %97.1'i öğretmenlerinden memnun olduklarını, %2.9'u memnun olmadıklarını; erkek öğrencilerden %71.1'i öğretmenlerinden memnun olduklarını, %28.9'u memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Burada kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre öğretmenlerinden daha fazla memnun olduğu söylenebilir. Bunun

sebebi de, bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre öğrencilere daha iyi davranmasından ve ilgilenmesinden olabilir.

3. Öğrencilerin Öğretmenlerden Memnun Olmadıkları Yönler

Tablo 52

Değilseniz. memnun olmadığınız yönlerini önem sırasına göre yazınız.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Çabuk sinirlenmelerinden memnunn değilim	3	2,2	11,5	11,5
Öğretmenlerin tutumu	18	13,4	69,2	80,8
Dayak	5	3,7	19,2	100,0
Total	26	19,4	100,0	
Missing System	108	80,6		
Total	134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerden %11.5'i öğretmenlerin çabuk sinirlenmelerinden memnun olmadıklarını, %69.2'si öğretmenlerin tutumlarından memnun olmadıklarını, %19.2'si ise dayaktan dolayı memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, en fazla memnuniyetsizlik öğretmenlerin tutumlarından kaynaklanmaktadır. Bu da, öğretmenlerin öğrenciye karşı olan tutum ve davranışlarının olumsuz olduğunu göstermektedir.

4. Kur'an Kurslarındaki Öğretmenlerin Öğrencilere Davranışları

Tablo 53

Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin öğrencilere karşı davranışlarını nasıl buluyorsunuz?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Çok sert	7	5,2	5,4	5,4
Sert	38	28,4	29,2	34,6
İyi	64	47,8	49,2	83,8
Çok iyi	21	15,7	16,2	100,0
Total	130	97,0	100,0	
Missing System	4	3,0		
Total	134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerden %5.4'ü öğretmenlerini çok sert bulduklarını, %29.2'si sert bulduklarını, %49.2'si iyi bulduklarını, %16.2'si çok iyi bulduklarını belirtmişlerdir. Burada, Kur'an Kursundaki öğretmenlerin genel olarak öğrenciye karşı olan tutum ve davranışının iyi olduğu görülmektedir. Fakat, çok olumlu bir davranış sergilemediklerini söyleyebiliriz. Burada da, öğrencilerin sert tutumlardan rahatsız olduğu gözlenmektedir.

5. Kur'an Kurslarındaki Öğretmenlerin Bilgi Yönü

Tablo 54

Hocalarınızı bilgi yönünden nasıl buluyorsunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok iyi	68	50,7	51,9	51,9
	İyi	58	43,3	44,3	96,2
	Kötü	2	1,5	1,5	97,7
	Çok kötü	3	2,2	2,3	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin %51.9'u öğretmenlerinin bilgi yönünden çok iyi olduklarını, %44.3'ü iyi olduklarını, %1.5 kötü olduklarını, %2.3'ü de çok kötü olduklarını söylemişlerdir. Buna göre, Kur'an Kursundaki öğretmenlerin bilgi yönünden yeterli olduğu söylenebilir. Fakat, daha iyi hale getirilebilir.

6. Öğrencilerin Dini Yayınları Okuma Değişkenine Göre Kur'an Kursundaki Öğretmenlerin Bilgi Yönü

Tablo 55

ini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz? * Hocalarınızı bilgi yönünden nasıl buluyorsunuz? Crosstabulatio

		Hocalarınızı bilgi yönünden nasıl buluyorsunuz?				Total
		Çok iyi	İyi	Kötü	Çok kötü	
Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz?	Her gün düzenli okuyorum	11 57,9%	5 26,3%	2 10,5%	1 5,3%	19 100,0%
		8,4%	3,8%	1,5%	,8%	14,5%
	Bazen okuyorum	48 49,5%	47 48,5%		2 2,1%	97 100,0%
		36,6%	35,9%		1,5%	74,0%
	Sadece kursta okuyorum	7 58,3%	5 41,7%			12 100,0%
		5,3%	3,8%			9,2%
	Hiç okumuyorum	2 66,7%	1 33,3%			3 100,0%
		1,5%	,8%			2,3%
Total		68 51,9%	58 44,3%	2 1,5%	3 2,3%	131 100,0%
		51,9%	44,3%	1,5%	2,3%	100,0%

Örneklem grubundaki öğrencilerden dini yayınları her gün düzenli okuyanların, %57.9'u öğretmenlerin bilgi yönünün çok iyi olduklarını, %26.3'ü iyi olduklarını, %10.5'i kötü olduklarını, %5.3'ü çok kötü olduklarını; dini yayınları bazen okuyanların %49.5'i çok iyi olduklarını, %48.5'i iyi olduklarını, %2.1'i çok kötü olduklarını; dini yayınları sadece Kur'an Kursunda okuyanların %58.3'ü çok iyi olduklarını, %41.7'si iyi olduklarını; dini yayınları hiç okumayanların %66.7'si çok iyi olduklarını, %33.3'ü iyi olduklarını belirtmişlerdir. Burada, her yaş grubundaki öğrencilerin genel itibariyle öğretmenlerini yeterli gördükleri söylenebilir. Fakat, her gün düzenli dini yayınları okuyanların, diğerlerine oranla öğretmenlerini bilgi yönünden eksik gördükleri görülmektedir.

7. Öğrencilerin Öğretmenlerine Sıkıntılarını Açabilme Durumu

Tablo 56

Öğretmenlerinize sıkıntı problemlerinizi açabiliyor musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Rahatça açabiliyorum	14	10,4	10,7	10,7
	Bazen açabiliyorum	94	70,1	71,8	82,4
	Hiç açamıyorum	23	17,2	17,6	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerden %10.7'si sıkıntı ve problemlerini öğretmenlerine rahatça açabildiklerini, %70'i bazen açabildiklerini %17.6'sı açamadıklarını belirtmişlerdir. Buradan da, genel itibariyle öğrencilerin öğretmenlere sıkıntı ve problemlerini rahatça açamadıklarını görmekteyiz. Bu sonuca göre, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin kopuk olduğu söylenebilir.

8. Öğrencilerin Öğretmenlerine Sıkıntılarını Açamamalarının Nedenleri

Tablo 57

Eğer açamıyorsanız.Neden?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çünkü utanıyorum	10	7,5	40,0	40,0
	Güvenmediğimden	11	8,2	44,0	84,0
	Öğretmenlerin sert olması	4	3,0	16,0	100,0
	Total	25	18,7	100,0	
Missing	System	109	81,3		
Total		134	100,0		

Sıkıntı ve problemlerini öğretmenlerine rahatça açamayan öğrencilerin %40'ı utandıklarından, %44'ü güvenmediklerinden, %16'sı ise öğretmenlerini sert bulduklarından dolayı açamadıklarını belirtmişlerdir. Buradan da, öğrencilerden büyük bir kısmının içine kapanık oldukları ve kendilerini ifade etmede problem yaşadıkları söylenebilir. Sıkıntılarını açamayan öğrencilerin, genel itibariyle öğretmenlerine güvenmediklerini de görmekteyiz. Bu da, öğrencilerde öğretmenlerine karşı güven

duygusunun yerleşmediğini göstermektedir. Bunun sebebi de, öğretmen öğrenci diyalogunun çok iyi olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

9. Öğrencilerin Öğretmenlerinden Memnun Olma Değişkenine Göre Sıkıntı ve Problemlerini Açabilme Durumu

Tablo 58

Öğretmenlerinizden memnun musunuz? * Öğretmenlerinize sıkıntı problemlerinizi açabiliyor musunuz? Crosstabulation

		Öğretmenlerinize sıkıntı problemlerinizi açabiliyor musunuz?			Total
		Rahatça açabiliyor um	Bazen açabiliyor um	Hiç açamıyorum	
Öğretmenlerinizden memnun musunuz?	Evet	13 12,7%	78 76,5%	11 10,8%	102 100,0%
	Hayır	9,9%	59,5%	8,4%	77,9%
		1 3,4%	16 55,2%	12 41,4%	29 100,0%
		,8%	12,2%	9,2%	22,1%
Total		14 10,7%	94 71,8%	23 17,6%	131 100,0%
		10,7%	71,8%	17,6%	100,0%

Öğretmenlerinden memnun olan öğrencilerin %12.7'si öğretmenlerine sıkıntı ve problemlerini rahatça açabildiklerini, %76.5'i bazen açabildiklerini, %10.8'i hiç açamadıklarını; öğretmenlerinden memnun olmayan öğrencilerden %3.4'ü rahatça açabildiklerini, %55.2'si bazen açabildiklerini, %41.4'ü ise hiç açamadıklarını belirtmişlerdir. Burada da, öğretmenlerinden memnun olan öğrencilerin, memnun olmayanlara göre sıkıntılarını daha rahat açabildikleri görülmektedir. Öğrencinin öğretmeninden memnuniyeti ile, sıkıntı ve problemlerini ona rahatça anlatabilmesi arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir.

10. Kur'an Kurslarındaki Arkadaşlık İlişkileri

Tablo 59

Kurstaki arkadaşlarınızdan genel olarak memnun musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok memnunum	31	23,1	23,7	23,7
	Memnunum	82	61,2	62,6	86,3
	Memnun değilim	13	9,7	9,9	96,2
	Hiç memnun değilim	5	3,7	3,8	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Örneklem grubundaki öğrencilerin %23.7'si arkadaşlarından çok memnun olduklarını, %62.6'sı memnun olduklarını, %9.9 memnun olmadıklarını, %3.8'i ise hiç memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, Kur'an Kursundaki arkadaş ilişkilerinin genel olarak olumlu olduğunu söyleyebiliriz.

11. Öğrencilerin Kur'an Kursuna Devam Etme Memnuniyeti Değişkenine Göre Arkadaş İlişkileri Durumu

Tablo 60

Şu anda Kuran Kursuna devam etmekten memnun musunuz? * Kurstaki arkadaşlarınızdan genel olarak memnun musunuz? Crosstabulation

		Kurstaki arkadaşlarınızdan genel olarak memnun musunuz?				Total
		Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	
Şu anda Kuran Kursuna devam etmekten memnun musunuz?	Çok memnunum	12 33,3% 9,2%	22 61,1% 16,8%	2 5,6% 1,5%		36 100,0% 27,5%
	Memnunum	7 18,9% 5,3%	28 75,7% 21,4%	2 5,4% 1,5%		37 100,0% 28,2%
	Memnun değilim	11 24,4% 8,4%	24 53,3% 18,3%	7 15,6% 5,3%	3 6,7% 2,3%	45 100,0% 34,4%
	Kararsızım	1 7,7% 0,8%	8 61,5% 6,1%	2 15,4% 1,5%	2 15,4% 1,5%	13 100,0% 9,9%
Total		31 23,7% 23,7%	82 62,6% 62,6%	13 9,9% 9,9%	5 3,8% 3,8%	131 100,0% 100,0%

Kur'an Kursuna devam etmekten çok memnun olanların %33.3'ü Kur'an Kursundaki arkadaşlarından çok memnun olduklarını, %61.1'i memnun olduklarını, %5.6'sı memnun olmadıklarını; Kur'an Kursuna devam etmekten memnun olanların %18.9'u arkadaşlarından çok memnun olduklarını, %75.7'si memnun olduklarını, %5.4'ü memnun olmadıklarını; Kur'an Kursundan memnun olmayanların %24.4'ü çok memnun olduklarını, %53.3'ü memnun olduklarını, %15.6'sı memnun olmadıklarını, %6.7'si hiç memnun olmadıklarını; Kur'an Kursuna devam etmekte kararsız olanların %7.7'si arkadaşlarından çok memnun olduklarını, %61.5'i memnun olduklarını, %15.4'ü memnun olmadıklarını, %15.4 ise hiç memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Burada, öğrencilerin genel itibarıyla arkadaş ilişkilerinden memnun olduğu söylenebilir. Fakat, Kur'an Kursuna devam etmekten memnun olmayan ve kararsızların diğerlerine göre, daha fazla arkadaş ilişkilerinden memnun olmadığı göze çarpmaktadır. Bu sonuçlara göre, arkadaşlardan memnun olma ile Kur'an Kursundan memnun olma arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

12. Öğrencilerin Çevrelerindeki İnsanlarla Olan İlişkileri

Tablo 61

Kendi çevrenizin dışındaki insanlarla karşılaştığınızda Kur'an Kursu öğrencisi olduğunuzu çekinmeden söylüyor musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Her zaman söylüyorum	68	50,7	51,9	51,9
	Bazen söylüyorum	62	46,3	47,3	99,2
	Söylemiyorum	1	,7	,8	100,0
	Total	131	97,8	100,0	
Missing	System	3	2,2		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerin %51.9'u kendi çevreleri dışındaki insanlara Kur'an Kursuna gittiğini her zaman söylediklerini, %47.3'ü bazen söylediklerini, %0.8'i ise söylemediklerini belirtmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin çoğu çevresine Kur'an Kursuna gittiğini söyleyebilmektedirler. Kur'an Kursuna giden öğrencilerden büyük bir kısmı, Kur'an Kursuna gittiklerini ifade etmekten rahatsız olmamaktadırlar.

13. Çevrelerindeki İnsanların Öğrencilere Karşı Tepkileri

Tablo 62

Çevrenizde Kur'an Kursunda okuduğunuzu öğrenen kişilerin tepkileri nasıl oluyor?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok iyi	43	32,1	33,1	33,1
	İyi	82	61,2	63,1	96,2
	Kötü	4	3,0	3,1	99,2
	Çok kötü	1	,7	,8	100,0
	Total	130	97,0	100,0	
Missing	System	4	3,0		
Total		134	100,0		

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, öğrencilerin %33.1'i Kur'an Kursunda okuduklarını öğrenen kişilerin tepkilerinin çok iyi olduğunu, %63.1'i iyi olduğunu, %3.1'i kötü olduğunu, %0.8'i ise çok kötü olduğunu belirtmişlerdir. Kur'an Kursuna giden öğrencilerin tamamına yakını, karşılaştıkları insanlardan olumlu tepki almaktadırlar. Bu da, gösteriyor ki halkımızın büyük çoğunluğu Kur'an Kurslarına karşı olumlu bir tutuma sahiptirler.

14. Öğrencilerin Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme Durumu

Tablo 63

Çevrenizdeki insanlarla karşılaştığınızda onların dini konularda sordukları sorulara cevap verebiliyor musunuz?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hepsine cevap verebiliyorum	12	9,0	9,2	9,2
	Bazılarına cevap verebiliyorum	117	87,3	90,0	99,2
	Cevap veremiyorum	1	,7	,8	100,0
	Total	130	97,0	100,0	
Missing	System	4	3,0		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerden %9.2'si çevredeki insanların dini konularda sordukları soruların hepsine cevap verebildiklerini, %90'ını bazılarına cevap

verebildiklerini, %1'i ise cevap veremediklerini belirtmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin genel itibarıyla çevredeki insanların dini konulardaki sorularına tam olarak cevap veremedikleri ortaya çıkmaktadır. Buna göre, öğrencilerin bilgi yönünden kendilerini yeterli hissetmedikleri söylenebilir.

15. Öğrencilerin Dini Yayınları Okuma Değişkenine Göre Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme Durumu

Tablo 64

ini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz? * Çevrenizdeki insanlarla karşılaştığınızda onların dini konularda sordukları sorulara cevap verebiliyor musunuz? Crosstabulation

		Çevrenizdeki insanlarla karşılaştığınızda onların dini konularda sordukları sorulara cevap verebiliyor musunuz?			Total
		Hepsine cevap verebiliyor um	Bazılarına cevap verebiliyor um	Cevap veremiyor um	
Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz?	Her gün düzenli okuyorum	7 36,8%	12 63,2%		19 100,0%
		5,4%	9,2%		14,6%
	Bazen okuyorum	4 4,2%	91 94,8%	1 1,0%	96 100,0%
		3,1%	70,0%	,8%	73,8%
	Sadece kursta okuyorum	1 8,3%	11 91,7%		12 100,0%
		,8%	8,5%		9,2%
	Hiç okumuyorum		3 100,0%		3 100,0%
			2,3%		2,3%
Total		12 9,2%	117 90,0%	1 ,8%	130 100,0%
		9,2%	90,0%	,8%	100,0%

Her gün düzenli dini yayınları okuyan öğrencilerden %36.8'i çevredeki insanların, dini konularla ilgili sorularının hepsine cevap verebildiklerini, %63.2'si bazılarına cevap verebildiklerini; dini yayınları bazen okuyanların %4.2'si hepsine cevap verebildiklerini, %94.8'i bazılarına cevap verebildiklerini, %1'i cevap veremediklerini; sadece Kur'an Kursunda okuyanların %8.3'ü hepsine cevap verebildiklerini, %91.7'si bazılarına cevap verebildiklerini; hiç okumayanların %100'ü bazılarına cevap verebildiklerini belirtmişlerdir. Burada da, her gün düzenli olarak dini

eser okuyan öğrencilerin, diğerlerine göre sorulan sorulara daha çok cevap verebildiğini görmekteyiz. Dini konularda daha fazla kitap okuyan öğrenciler, diğer öğrencilere göre, daha fazla bilgiye sahiptirler.

16. Öğrencilerin Dini Konuları Bilme Değişkenine Göre Dini Konularda Sorulan Sorulara Cevap Verebilme Durumu

Tablo 65

Bir Kuran kursu öğrencisi olarak dini konuları sizce ne kadar biliyorsunuz? * Çevrenizdekilerle karşılaştığınızda onların dini konularda sordukları sorulara cevap verebiliyor musunuz? Crosstabulation

		Çevrenizdeki insanlarla karşılaştığınızda onların dini konularda sordukları sorulara cevap verebiliyor musunuz?			Total
		Hepsine cevap verebiliyor um	Bazılarına cevap verebiliyor um	Cevap veremiyor um	
Bir Kuran kursu öğrencisi olarak dini konuları sizce ne kadar biliyorsunuz?	Çok iyi	4 80,0% 3,1%	1 20,0% ,8%		5 100,0% 3,8%
	İyi	7 10,3% 5,4%	61 89,7% 46,9%		68 100,0% 52,3%
	Orta	1 2,3% ,8%	42 95,5% 32,3%	1 2,3% ,8%	44 100,0% 33,8%
	Az		13 100,0% 10,0%		13 100,0% 10,0%
Total		12 9,2% 9,2%	117 90,0% 90,0%	1 ,8% ,8%	130 100,0% 100,0%

Kur'an Kursu öğrencilerinden dini konuları çok iyi bilenlerin %80'i çevredeki insanların dini konular hakkında sordukları soruların hepsine cevap verebildiklerini, %20'si bazılarına cevap verebildiklerini; dini konuları iyi bilenlerin %10.3'ü hepsine cevap verebildiklerini, %89,7'si bazılarına cevap verebildiklerini; dini konuları orta seviyede bilenlerin %2.3'ü hepsine cevap verebildiklerini, %95.5'i bazılarına cevap verebildiklerini, %2.3'ü cevap veremediklerini; dini konuları az bilenlerin %100'ü bazılarına cevap verebildiklerini belirtmişlerdir. Hepsine cevap verebiliyorum diyenlerle, dini konuları çok iyi biliyorum diyenlerin cevapları arasında tutarlılık vardır.

17. Öğrencilerin Anket Hakkında Düşünceleri

Tablo 66

Lütfen anket hakkındaki genel düşüncelerinizi ve ilava etmek istediklerinizi yazınız.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Gerekli bir anket	18	13,4	16,2	16,2
	Faydalı bir anket	88	65,7	79,3	95,5
	Soru sayısı artırılabilirdi	5	3,7	4,5	100,0
	Total	111	82,8	100,0	
Missing	System	23	17,2		
Total		134	100,0		

Örnekleme grubundaki öğrencilerden %16.2'si bu tür anketlerin gerekli olduğunu, %79.3'ü faydalı bulduklarını, %4.5'i ise anketteki soru sayısını az bulduklarını belirtmişlerdir. Bu da gösteriyor ki, öğrenciler bu tür dindarlıkları tespit edici sorulardan rahatsız olmadıklarını ve böyle anketlerin sık sık yapılmasını istemektedirler.

SONUÇ

Isparta İl Müftülüğüne bağlı merkez yatılı kız ve erkek Kur'an Kursu öğrencilerinin dini tutum ve davranışlarını incelediğimiz bu çalışmamızda, dini tutumun duygu, düşünce ve davranış boyutları ele alınıp, demografik özelliklerine göre incelenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler genel anlamda araştırmanın hipotezlerini desteklemektedir.

Araştırmanın evreni, Türkiyedeki Kur'an Kurslarıdır. Örneklem grubu Isparta merkezinde üçü erkek, biri kız olmak üzere toplam dört yatılı Kur'an Kursudur. Bu Kur'an Kurslarında öğrenim gören 98'i erkek, 34'ü kız toplam 132 öğrenciye anket uygulanmıştır. Toplam 18 kişi anketin uygulandığı sırada değişik mazeretlerden dolayı ankete katılamamıştır. Ankete katılan öğrenci sayısına göre, anketin yapıldığı örneklem grubu evreni temsil etmektedir.

Örneklem grubunun, genel dini tutumları ile ilgili demografik özelliklerinin bulunduğu kısımdaki anket sonuçlarına baktığımızda, 17-18 yaş grubundaki öğrencilerin dini tutum ve davranışlarının 13-14, 15-16 yaş grubundaki öğrencilere göre daha olumlu olmadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin tamamına yakını, Kur'an Kursunda almış oldukları dini eğitimin faydalı ve gerekli olduğunu söylemiştir. Yine öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, Kur'an Kursuna geldikleri ilk güne göre, şu andaki Kur'an Kursuna devam etme ile ilgili soruya olumlu cevap vermişlerdir. Bu öğrenciler Kur'an Kursuna geldikten sonra, din hakkındaki olumsuz düşüncelerinin yerini, olumlu düşüncelerin aldığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar da gösteriyor ki, öğrencilerin çoğunun Kur'an Kursuna geldikten sonraki dini tutum ve davranışları olumlu bir yönde değişme göstermiştir.

Genel dini tutum ve davranışlarla ilgili anket sonuçlarıyla, Kur'an Kursuna devam etmekten memnun musunuz? sorusunu karşılaştırdığımızda, sonuçların olumlu olduğu gözlenmiştir. Kur'an Kursundan memnun olan öğrencilerin dini tutum ve davranışlarının, memnun olmayanlara göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin dini tutumlarının, Kur'an Kursunda verilen eğitimin kalitesine, öğretici ve belleticilerin göstermiş oldukları örnek davranışlara ve öğrencilerle

ilgilenme tutumlarına göre olumlu yönde artış göstermiştir. Bununla ilgili sorulan soruların demografik özelliklerine göre, öğretmenlerin ve çevrelerindeki etkileşim içinde oldukları insanların dini tutum ve davranışları, eğer olumlu ise öğrencilerin de dini tutum ve davranışlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Kur'an Kursunda verilen ağırlıklı dini eğitimin gerekli olduğu, ancak, istenilen seviyede olmadığı, çocukların dini tutum ve davranışlarının tam olarak oluşması ve gelişmesine engel bazı olumsuzlukların olduğu, bunların giderildiği ve Kur'an Kurslarında bazı yenilik ve reformlar yapıldığı takdirde öğrencilerin dini tutum ve davranışlarının oluşumunun ve gelişiminin daha iyi ve istenilen seviyede olabileceği, araştırma neticesinde tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- ARKONAÇ Sibel Ayşen, Psikoloji Zihinsel Süreçler Bilimi, Alfa Basım Yayım, İstanbul, 1993.
- ARMANER Neda, Din Psikolojisine Giriş-I, Ankara, 1980.
- BALOĞLU Burhan, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi, Der Yayınları, İstanbul, 1997.
- BAYMUR Feriha, Genel Psikoloji, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1994.
- BAŞARAN İ. Ethem, Eğitim Psikolojisi, Gül Yayınevi, Ankara, 1972.
- BAYRAKTAR M. Faruk, Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma, M.Ü.İ.Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992.
- BAYRAKTAR M. Faruk, İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri, M.Ü.İ. Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.
- BUHÂRİ Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail, Cami us-Sahih, 1-8, İstanbul, 1897.
- BUYRUKÇU Ramazan, Din Görevlisinin Mesleğini Temsil Gücü, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.
- CERTEL Hüseyin, İman ve Ahlakta Kemâlin Yolu, Hamle Yayınları, İstanbul, 1991.
- CÜCELOĞLU Doğan, İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1994.
- DAVUDOĞLU Ahmet, Kur'an-ı Kerim Meâli, Engin Ofset, İstanbul, 1988.
- DÖNMEZER Sulhi, Toplum Bilim, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.
- GÜNGÖR Erol, Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 1998.
- HÖKELEKLİ Hayati, Din Psikolojisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1996.
- KAĞITÇIBAŞI Çiğdem, İnsan ve İnsanlar, Evrim Basım Yayım, İstanbul, 1988.
- KAYA Kamil, Sosyolojik Açıdan Türkiye'de Din-Devlet İlişkileri ve Diyanet İşleri Başkanlığı, Emre Matbaası, Isparta, 1997.
- KAYA Mevlüt, Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum, Etüt Yayınları, Samsun, 1998.

- KAPTAN Saim, Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri, Rehber Yayınevi, Ankara, Ts.
- KONUK Yurdağül, Okul Öncesi Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1994.
- KOŞTAŞ Münir, Üniversite Öğrencilerinde Dine Bakış, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.
- MORRISON A. Cressy, İnsan Kainat ve Ötesi, Trc. Bekir Topaloğlu, İstanbul, 1980.
- ÖCAL, Mustafa, Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1999.
- ÖZAKPINAR Yılmaz, Psikolojinin Kavramsal Yapısı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2000.
- PAZARLI Osman, Din Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1968.
- PEKER Hüseyin, Din Psikolojisi, Samsun, 1993.
- SELÇUK Muallâ, Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1990.
- ŞENTÜRK Habil, Din Psikolojisi, Esra Yayınları, İstanbul, 1997.
- TOPUZ İlhan, Üniversite Öğrencilerinde Dini Tutum ve Davranışlar (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 1999.
- UYSAL Veysel, Din Psikolojisi Açısından Dini Tutum ve Davranış ve Şahsiyet Özellikleri, M.Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996 .
- VERGOTE Antoine, Din İnanç ve İnançsızlık, Çev.Veysel Uysal, M.Ü.İ.F.V. Yayınları, Ankara, 1999.
- YAVUZ Kerim, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
- YAVUZ Kerim, Din Psikolojisinin Araştırma Alanları, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1982.
- YAVUZ Kerim, “Din Psikolojisinin Işığı Altında Din Eğitiminin Değerlendirilmesi ve Metodik Bazı Teklifler” Makale, Atatürk’ün 100. Doğum Yılında

Türkiye’de I. Din Eğitimi Semineri, İlahiyat Vakfı Yayınları, Ankara, 1981.

ANKET FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket, Isparta İl merkezindeki Kur'an Kurslarında okuyan öğrencilerin dini tutum ve davranışları hakkında bilgiler edinmek için hazırlanmıştır.

Araştırma sonuçlarının güvenilir olabilmesi için, sorulara samimiyetle ve sizce en doğru olanı işaretleyerek cevaplayınız.

Lütfen anket kağıtlarına isim yazmayınız..

İlmi araştırma dışında başka bir amaç taşımayan böyle bir araştırmaya yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ayhan ERGÜN

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Din Psikolojisi Yüksek Lisans Öğrencisi

1-Yaşınız.

( )13-14 ( )15-16 ( )17-18

2-Cinsiyetiniz.

( )Kız ( )Erkek

3-Kursa kimin tesiriyle geldiniz?

( )Ailemin
( )Arkadaşlarımın
( )Kendi isteğimle
( )Başka(belirtiniz).....

4-Çocuğunuzun Kur'an Kursuna gitmesini ister misiniz?

( )İsterim
( )İstemem

5-Kur'an Kursuna gelmeden önce din öğretimi gördünüz mü?

( )İlkokulda gördüm
( )İlkokulla birlikte özel din eğitimi aldım

6-Kur'an Kursundan sonra hangi eğitim kurumuna gitmeyi düşünüyorsunuz?

( ) Düz Lise
( ) Meslek Lisesi
( )Anadolu Lisesi
( )İmam Hatip Lisesi
( )Başka (belirtiniz).....

7-Namaz kılma konusundaki durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

( )Her gün beş vakit kılıyorum
( )Sadece yurttayken beş vakit kılıyorum
( )Ara-sıra kılıyorum
( )Hiç kılmıyorum

8-Ramazan orucunu tutuyor musunuz?

- Hepsini tutuyorum
 Çoğunu tutuyorum
 Bazen tutuyorum
 Hiç tutmuyorum

9-Dini yayınları hangi sıklıkla okuyorsunuz?

- Hergün düzenli okuyorum
 Bazen okuyorum
 Sadece kursta okuyorum
 Hiç okumuyorum

10-Bir Kur'an Kursu öğrencisi olarak dini konuları sizce ne kadar biliyorsunuz?

- Çok iyi
 İyi
 Orta
 Az

11-Hafızlık konusunda ne düşünüyorsunuz?

- Çok gerekli
 Gerekli
 Gereksiz
 Hiç gerekli değil

12-Kursta öğrendiklerinizi pratik hayatta uygulayabiliyor musunuz?

- Her zaman uyguluyorum
 Ara-sıra uyguluyorum
 Uygulayamıyorum
 Uygulamak istemiyorum (Neden?).....

13- Kur'an Kursunda almış olduğunuz eğitimin faydalı olduğuna inanıyor musunuz?

- Kesinlikle inanıyorum
 Kısmen inanıyorum
 İnanmıyorum

14-Kur'an Kursuna geldiğiniz günle, şu andaki duygularınızı karşılaştırır mısınız?
(Lütfen yazınız).....
.....
.....

15-Şu anda Kur'an Kursuna devam etmekten memnun musunuz?

- Çok memnunum
 Memnunum
 Memnun değilim
 Kararsızım

16-Kurstan memnun değilseniz, sebep nedir?

- Kursa istemiyerek gelmem
Öğretmenlerin tutum ve davranışları
Fiziki şartların ve ortamın yetersizliği
Derslerin ağır olması
Başka(belirtiniz).....

17-Kursun memnun olmadığınız yönlerini önem sırasına göre yazınız.

- 1-.....
2-.....
3-.....
4-.....
5-.....

18-Kursta ne gibi sosyal ve sportif faaliyetler var? Üç tanesini yazınız.

- 1-.....
2-.....
3-.....

19-Sizce Kur'an Kursları gerçek fonksiyonunu yerine getirebiliyor mu?

- Kesinlikle getiriyor
Kısmen getiriyor
Getiremiyor
Hiç getiremiyor

20-Öğretmenlerinizden memnun musunuz?

- Evet Hayır

Değilseniz, memnun olmadığınız yönlerini önem sırasına göre yazınız.

- 1-.....
2-.....
3-.....

21-Kur'an Kurslarındaki öğretmenlerin öğrencilere karşı davranışlarını nasıl buluyorsunuz?

- Çok sert
Sert
İyi
Çok iyi

22-Hocalarınızı bilgi yönünden nasıl buluyorsunuz?

- Çok iyi
İyi
Kötü
Çok kötü

23-Öğretmenlerinize sıkıntı ve problemlerinizi açabiliyor musunuz?

- Rahatça açabiliyorum
Bazen açabiliyorum
Hiç açamıyorum (Neden ?).....

24-Kurstaki arkadaşlarınızdan genel olarak memnun musunuz?

- Çok memnunum
 Memnunum
 Memnum değilim
 Hiç memnum değilim

25-Kendi çevrenizin dışında insanlarla karşılaştığınızda Kur'an Kursu öğrencisi olduğunuzu çekinmeden söylüyor musunuz?

- Her zaman söylüyorum
 Bazen söylüyorum
 Söylemiyorum

26-Çevrenizde Kur'an Kursunda okuduğunuzu öğrenen kişilerin tepkileri nasıl oluyor?

- Çok iyi
 İyi
 Kötü
 Çok kötü

27-Çevrenizdeki insanlarla karşılaştığınızda onların dini konularda sordukları sorulara cevap verebiliyor musunuz?

- Hepsine cevap verebiliyorum
 Bazılarına cevap verebiliyorum
 Cevap veremiyorum
 Hiç cevap veremiyorum

28-Lütfen anket hakkındaki genel düşüncelerinizi ve ilave etmek istediklerinizi yazınız.

.....
.....
.....
.....